



**T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ŞAN DERSLERİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM
MATERYALLERİNİN VE KULLANIM AMAÇLARININ TESPİTİ**

BURCU CENGİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZİRAN, 2021
MUĞLA**

**T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ŞAN DERSLERİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM
MATERYALLERİNİN VE KULLANIM AMAÇLARININ TESPİTİ**

**BURCU CENGİZ
ORCID NO: 0000-0002-7873-1570**

Dr. Öğr. Üyesi ŞEYDAGÜL KAPÇAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZİRAN, 2021
MUĞLA**

JÜRİ ONAY SAYFASI

Burcu CENGİZ tarafından hazırlanan “Şan Derslerinde Kullanılan Öğretim Materyallerinin ve Kullanım Amaçlarının Tespiti” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Şeydagül KAPÇAK
Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nurdan KIZILDELİ SALIK
Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
Üye

Tez savunma tarihi: 28/06/2021

Bu tez Müzik Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Şan Derslerinde Kullanılan Öğretim Materyallerinin ve Kullanım Amaçlarının Tespiti” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dökümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 28 /06 /2021

Burcu CENGİZ

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

ŞAN DERSLERİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN VE KULLANIM AMAÇLARININ TESPİTİ

BURCU CENGİZ

Yüksek Lisans Tezi, Müzik Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi ŞEYDAGÜL KAPÇAK

HAZİRAN 2021, 70 sayfa

Araştırma; Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalları ile Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında “şan eğitimi” veren öğretim elemanlarının şan derslerinde kullandıkları öğretim materyallerini ve kullanım amaçlarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırma evreni, araştırmanın amacı doğrultusunda, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ile Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında “şan dersleri” yürütmekte olan tüm öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Araştırmacı, araştırmanın amacına yönelik olarak, maksimum çeşitlilik ilkesinden hareket ederek evrenin tamamına ulaşma girişiminde bulunmuştur. Bu süreçte veriler, nitel araştırma yöntemlerinden “Durum Çalışması Deseni” doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir.

Süreç sonunda Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümlerinden 16 ve Konservatuvarlardan ise 17 olmak üzere toplam 33 öğretim elemanı görüşmeyi kabul ederek, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmada, görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde, betimsel analiz kullanılmış ve veriler belirli kategoriler altında tablolastırılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda; Eğitim Fakülteleri’nin Müzik Eğitimi Bölümlerinde görev yapan 16 katılımcıdan, 13 katılımcının materyal kullandığı, Konservatuvarlarda görev yapan 17 katılımcıdan, 12 katılımcının materyal kullandığı tespit edilmiştir. Toplam

kullanılan materyal sayısının 41 olduğu ve kullanılan ğretim materyallerinin; vücut gerginliğinin giderilmesi, dil-dudak tembelliklerinin giderilmesi ile diksiyon ve artikülasyonun düzeltilmesi, doğru postürün sağlanması, nefes algısının öğretilmesi, kasların hissedilmesinin ve kullanımının sağlanması, vücut dengesinin sağlanması, boğaz ve göğüs kafesi açıklıklarının sağlanması ve appoggionun sağlanması gibi kazanımları sağlamak amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Derslerinde materyal kullanmayan eğitimcilerin ise; sözel ifadeler kullanarak öğrenciyi yönlendirdikleri ve bu sebeple materyal kullanmadıkları bunun yerine metaforu, hayal kurmayı, yaşam ile ilişkili, bağlantılı hikayeler oluşturmayı, gerçek yaşantıdan modellemeyi, esneme hareketlerini, çeşitli örneklemleri ve soyut anlatımları, sözlü uyarıları, internet üzerinden ulaşılan her türlü görsel ve işitsel araçları kullandıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: şan eğitimi, ses eğitimi, ğretim materyali, materyal

ABSTRACT

DETERMINATION OF THE TEACHING MATERIALS USED IN SINGING LESSONS AND THEIR USAGE PURPOSES

BURCU CENGİZ

Master's Thesis, Department of Music Education

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Şeydagül KAPÇAK

June 2021, 70 pages

The research was conducted in order to determine the teaching materials used in singing lessons by the instructors who give “singing training” in the Music Education Departments of the Faculty of Education Fine Arts Education Department, and the Opera Art Major of the Conservatory Performing Arts Department. In line with the aim of the research, the research universe consisted of all instructors who are conducting "singing lessons" in the Department of Music Education in the Faculty of Education, Department of Fine Arts Education and in the Opera Art Major of the Conservatory Performing Arts Department. For the purposes of the research, the researcher attempted to reach the entire universe based on the principle of maximum diversity. Within this period, the data were collected through semi-structured interview form in line with the "Case Study Design", which is one of the qualitative research methods. At the end of the process, a total of 33 faculty members, 16 from the Departments of Music Education of the Faculty of Education and 17 from the Conservatories, agreed to participate in the interview and formed the sample of the research. In the research, descriptive analysis was used in the analysis of the data obtained as a result of the interviews and the data were evaluated by tabulating under certain categories. As a result of the research, it was determined that 13 participants out of 16 participants working in Music Education Departments of Education Faculties used materials, and 12 participants out of 17 participants working in Conservatories used materials. It was determined that the total number of materials used was 41, and the teaching materials used in order to provide acquisitions such as removing

body tension, correcting diction and articulation by removing tongue-lip laziness, providing the correct posture, teaching breath perception, sensing and using muscles, ensuring body balance, providing throat and rib cage openings, and Appoggio. It was concluded that educators who did not use materials in their lessons, on the other hand, led students by using verbal expressions, and hence, instead of using materials, they used metaphors, imagining, creating stories related to life, modeling from real life, stretching movements, various examples and abstract expressions, verbal warnings, all kinds of audio-visual material available on the Internet.

Keywords: singing training, vocal training, teaching material, material



ÖNSÖZ

Araştırmanın hazırlanması sürecinde, yapıcı görüşlerini benimle paylaşarak beni yönlendiren, bilgi ve deneyimlerini paylaşarak, özverisi ile beni destekleyen değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi ŞEYDAGÜL KAPÇAK ile değerli görüş ve önerileriyle çalışmama önemli dokunuşlarda bulunan Arş. Gör. Sayın İLKER AYSEL'e, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Değerli deneyim ve zamanlarını esirgemeyerek çalışmama katkıda bulunan tüm Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı ve Konservatuvar Opera Ana Sanat Dalı öğretim elemanlarına içtenlikle teşekkür ederim.

Desteğiyle hayatı benim için kolaylaştıran kıymetli anneannem ve her zaman yanımda olup neşesiyle hayatımı güzelleştiren anneme en içten sevgi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
EKLER DİZİNİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	5
1.2. Problem Cümlesi.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Ses Eğitimi.....	9
2.2. Öğretim Materyali.....	12
2.3. İlgili Yurt İçi Araştırmalar	14
2.4. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	17

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)	19
3.2. Evren ve Örneklem	19
3.3. Veri Toplama Araçları	20
3.4. Verilerin Toplanması / İşlem Yolu	21
3.5. Verilerin Analizi	22

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	23
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	31
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	38

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma	41
5.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	44
5.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	45
5.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	47
5.5. Öneriler	48
KAYNAKÇA.....	49
EKLER.....	54

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. <i>Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları.</i>	24
Tablo 2. <i>Konservatuvarlarda Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları.....</i>	32
Tablo 2. <i>Konservatuvarlarda Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları-Devamı.....</i>	33
Tablo 2. <i>Konservatuvarlarda Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları-Devamı.....</i>	34

KISALTMALAR DİZİNİ

EF:	Eğitim Fakültesi
GSEB:	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
MEABD:	Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı
OASD:	Opera Ana Sanat Dalı
SSB:	Sahne Sanatları Bölümü



EKLER DİZİNİ

Sayfa

EK 1. <i>Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalları ve Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında Bulunan Şan Eğitimcilerinin, Şan Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyallerinin Tespitine İlişkin Görüşme Formu</i>	54
---	----



BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan hayatında önemli bir yeri olan müzik eğitiminin, insanının hem zihinsel hem duyuşsal hem de kas yönünden bir bütün olarak gelişimini sağlayabilecek bir eğitim olduğu söylenebilir. Bu nedenle insanın bedensel, bilişsel ve psikolojik gelişimlerinde oldukça büyük etkisi olduğu düşünülmektedir.

“Temelde ses ögesi, müzik eğitiminin hedeflerine uygun öğrencide davranış değişiklikleri oluşturma sürecinde müzik öğretmeninin en çok kullandığı araçtır” (Öztürk ve Akgün, 2014, s.49).

Töreyin (2015, s.82) ses eğitimini; “bireylere sesini konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı programlı bir etkileşim sürecidir” şeklinde tanımlarken, Say (2001, s.172), ses eğitimini; “şarkı söylemede müziksel davranışları geliştirmeye yönelik sanatsal ve teknik çalışma süreci” şeklinde tanımlamaktadır.

“Ses eğitimi; şarkı söyleme eğitimi, şan eğitimi, koro eğitimi ve konuşma eğitimini kapsar. Aynı zamanda ses eğitimi türleri olarak adlandırılan bu farklı ses eğitimleri, temelde ortak olan doğru ses üretme ve kullanma davranışlarını kazandırmayı hedefler” (Töreyin, 2015, s.90).

Şan eğitimi ise; ses eğitiminin içinde, özellikle mesleki müzik eğitimi kapsamında ve ses eğitiminin gerektirdiği temel davranışların üzerinde oluşturulan, ileri teknikle ve artistik düzeyde şarkı söyleyebilmeyi ve sese dayanıklılık kazandırmayı amaçlayan mesleksel, ileri bir ses eğitimidir....” (Tonya, 2008, s.10).

Davran’a (1997, s.13) göre şan eğitimi; diğer eğitim dalları içinde ayrıcalığı olan bir eğitimidir. Bazı ayrıntılar dışında somut olan bir yanı yok gibidir... Bir öğrenciye

uygulandığında iyi sonuç veren bir yöntem, bir başka öğrencide aynı sonucu vermeyebilir...Bu eğitim, birtakım alıştırmalar ve anlatımlarla yürütülür. Bu da öğretmenin anlatma ve öğrencinin anlama yeteneğine bağlıdır. Somut olmayan birtakım anlatımları, öğrencinin öğretmenin düşündüğü şekilde anlaması ve algılaması gerekir.

Dolayısıyla şan eğitiminde, somutlaştırılmayan anlatımların öğrenciler tarafından yeterince anlaşılması, eğitmeni çeşitli zorluklarla karşı karşıya bırakabilir. Bu bağlamda; şan derslerinde, soyut kavramların somut hale getirilmesinin, öğrencilerin daha rahat algılaması yönünde etkili olacağı düşünülmektedir. Helvacı'nın ifadesi, bu fikri destekler niteliktedir.

“Çoğunlukla soyut işlemler olarak bilinen ses eğitimi uygulama ve etkinliklerinin, öğrenmeyi kolay ve kalıcı kılacak somut işlem ve uygulamalara dönüştürülmesi ana ilke olarak ele alınmalıdır.” (Helvacı, 2003).

Bu bilgi ışığında; şan eğitimindeki soyut kavramların, öğrenciler tarafından anlaşılmasının, öğrencilerin zihin ve beden bağlantısı kurmasını zorlaştırdığı ve bu durumun vücutta gerginliğe sebebiyet verdiği, dolayısıyla da sesin kalitesini doğrudan etkilediği söylenebilir. Bu sebeple öğrencinin kendi bedenini keşfedebilmesi ve bedensel gerginliğini kontrol altına alması önemli görülmektedir. Sesin tamamen vücuda bağlı olduğunun öğrenciye öğretilmesi ve vücut rahatlığına önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle şan eğitiminde soyut kavramların somutlaştırılmasının, söz konusu unsurların anlaşılmasında katkı sağlayacağı söylenebilir.

Sesi serbest bırakmak, kişiyi serbest bırakmak demektir ve her kişi bölünemez zihin ve bedendir. Fiziksel süreçler sesin tınısını ürettiği için, beyinden gelen hassas sinyaller iç kaslar tarafından serbestçe alınabilmelidir. Doğal ses en belirgin şekilde bedensel gerginlik nedeniyle engellenir ve bozulur; ayrıca eşit olarak duygusal, zihinsel ve ruhsal engellerden de zarar görür. Tüm bu engellerin tamamı psikofizikseldir, bunlardan bir kere kurtulunca, insan sesi bütün duyguları ve düşünce nüanslarını iletebilir. Sesin sınırları sadece, tutkunun, yeteneğin, hayal gücünün ya da yaşam deneyiminin sınırları kadardır (Linklater, 1976, s.8).

Linklater'in de belirttiği gibi; öğrencinin uzun bir süreç olan şan eğitiminde vücut rahatlığına yönelik gerekli becerileri kazanması ve bilgiyi kalıcı hale getirmesi, yeteneğinin yanında, hayal gücünün geliştirilmesiyle ve öğrencinin kendi deneyimleriyle sağlanabileceği bir durum olduğu fikrini öne çıkartmaktadır.

Evren'e (2012, s.571) göre; "Ses eğitimi derslerinde öğrencilerde karşılaşılan olumsuz davranış biçimlerinin giderilmesi, kişinin bedenini ve zihnini eşgüdüm içinde çalıştırması ve farkındalığını kazanmasına bağlıdır. Eğitimci, her bir öğrenciye göre uygun yöntem ve teknikleri belirleyip, bu konuda gereken desteği sağlamalıdır".

Godri (2014, s.74) ise; "Ses öğretmenlerinin, ses eğitimi alan bireylere potansiyelleri ve anatomik özellikleri doğrultusunda farklı yöntem ve egzersizler belirlemesinin olumlu sonuçlar almayı hızlandıran bir unsur olduğunu belirtmiştir."

Şan eğitimi diğer çalgı eğitimlerine göre daha soyut bir ders olduğundan her öğretmenin kendine özgü öğretim yöntemi olduğu düşünülmektedir. Şan eğitiminin usta-çırak ilişkisi ile devam eden bir öğretim olduğu ve bu eğitimde öğretmenlerin kendi öğretmenlerinden öğrendiklerini, öğrencilerine aktardıkları söylenebilir.

Örneğin "Persson'a (2000) göre öğretim genellikle sezgi, sağduyu ve gelenek üzerine kurulmuştur" (Çoban ve Okay, 2016, s.258).

Şan eğitiminde öğrencinin sezgisinin ve sağduyusunun, öğretim kapsamında istenilen davranışı yapabilmesi için yetersiz olduğu durumlarda, gözle görülemeyen kas ve organların, istenilen şekilde aktive edilmesi için somut uygulamaların yapılmasına ihtiyaç duyulabileceği söylenebilir.

Şan eğitiminde, zihin-beden birlikteliğini, vücudun rahatlığını sağlayabilecek ve bilginin somutlaştırılarak öğrencinin algılamasında kolaylık sağlamaya yardımcı olabilecek unsurlardan birinin de öğretim materyali kullanımı olabileceği düşünülmektedir.

Türk Dil Kurumu [TDK] (2019) "Materyal" i gereç olarak tanımlamaktadır. "Öğretim Materyali" ve kullanım amaçları ise uzmanlar tarafından aşağıda belirtildiği şekilde tanımlanmaktadır.

"Öğretim materyali, öğretme-öğrenme sürecinin temel öğelerinden biridir. Öğrencilerde amaçlanan bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirmede kullanılan tüm araç, gereç, kaynaklar öğretim materyali kapsamına girer" (Paykoç, 1991; akt. Ulusoy ve Gülüm, 2009, s.87).

Materyalin kullanılış amacı, kimi zaman öğretilecek konuyla alakalı alt konular arasındaki ilişkileri modellemek olabileceği gibi, kimi zaman öğreneni etkili kılmak, kimi zaman da anlaşılması güç konuları somutlaştırmak, resmetmek vb. olabilir. Dolayısıyla

öğretimi etkinleştirmek, verimliliği arttırmak ana amacına dönük her türlü destekleyici nesne-obje öğretim materyali olarak adlandırılabilir (Yıldız, 2004, s.15).

Şan eğitiminde öğretim materyali kullanımının, bilgiyi somutlaştırmasının yanında öğrencinin bizzat yaparak, yaşayarak ve hissederek öğrenmesine olanak sağlayıp, bilgiyi daha kalıcı hale getireceği söylenebilir.

Çilenti, yaşantı konisinin dayandığı ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

“Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz. En iyi öğrendiğimiz şeyler kendi kendimize -yaparak- öğrendiğimiz şeylerdir. Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlemlerimizin yardımıyla öğrenebiliriz. En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir” (Çilenti, 1979, s.40).

Kırbaş “verimli ders çalışma teknikleri” isimli sunumunda; insanların okuduklarının %10’ unu, işittiklerinin %20’sini, gördüklerinin %30’unu, hem görüp hem işittiklerinin %50’ sini, söylediklerinin %70’ ini, yapıp söylediklerinin %90’ını hatırladığını belirtmiştir (Kırbaş, t.y.).

Bu bağlamda; şan eğitiminde öğretim materyali kullanımının, aktarılan bilgilerin kalıcılığını sağlaması ve öğrencilerin bizzat yaparak ve hissederek uygulamalar yapmasına olanak sağlaması yönüyle önemli görülmektedir. Dolayısıyla öğretim materyali kullanımının öğrenmeyi kolaylaştıracağı ve öğrenimde gerçek yaşantılar sağlayarak bilgilerin kalıcılığını arttıracığı, aynı zamanda daha hızlı öğrenmeye katkı sağlayacağı, karmaşıklığa ve bedensel gerginliğe sebep olan etkenleri ortadan kaldırarak zihin-beden koordinasyonunu sağlayacağı düşünülmektedir.

Sesini kullanan her bireyin enstrümanı, kendi vücududur ve şarkı söylerken, yalnızca ses kaslarını çalıştırmanın yanında, vücuttaki kasların da ortak bir disiplin ile aynı anda çalıştırılması gerekmektedir.

Kas kullanımının öğrenciye aktarılmasının, öğrencide beden bilincinin gelişmesi ve beden rahatlığının sağlanması konusunda doğrudan etkili olacağı düşünülmektedir. Böyle bir durumda öğrencinin kas bilincini sağlayabilecek ve öğrencinin devinimsel hafızasına uygun hareketler ile doğrudan etki edebilecek öğretim materyallerinden yardım almanın, somutlaştırmada güçlük çeken öğrencilerin fiziksel, algısal ve müzikal gelişimi açısından oldukça önem taşıdığı söylenebilir.

1.1. Problem Durumu

Şan eğitiminde, öğrencinin uygulama esnasında vücudundaki ilgili alanları kullanmalarına yönelik doğru hissetmelerine, anlamalarına ve uygulamalarına ilişkin materyal kullanımının ders verimini arttırması yönünde katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bu doğrultuda şan eğitimcileri tarafından kullanılan materyallerin ve kullanım amaçlarının tespiti, şan eğitimcilerine materyal kullanımına ilişkin fikir vermesi ve eğitimlerine dahil etmeleri yönünde bakış açısı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Araştırmanın problem durumu; bu önem doğrultusunda tespit edilmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem durumuna ilişkin olarak; “Şan derslerinde kullanılan öğretim materyalleri ve kullanım amaçları nelerdir?” problem cümlesi oluşturulmuş ve bu doğrultuda 3 alt probleme ilişkin cevap aranmıştır.

1. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları öğretim materyalleri ve kullanım amaçları nelerdir?

2. Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları öğretim materyalleri ve kullanım amaçları nelerdir?

3. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında ve Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında bulunan ve öğretim materyali kullanmayan öğretim elemanları derslerinde soyut kavramları somutlaştırmak için nasıl yöntemler kullanmaktadırlar?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalları ve Konservatuvar Sahne Sanatları Opera Ana Sanat Dallarında verilen şan derslerinde kullanılan öğretim materyallerinin ve kullanım amaçlarının tespitine yönelik öğretim elemanlarının görüşlerini belirlemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Şan derslerinde öğretim materyallerinin kullanılmasının; öğrencinin bilgiyi somutlaştırmasına olumlu yönde katkı sağlayacağı, öğrenciye öğretilmek istenen bedensel ve zihinsel davranışı daha kalıcı hale getireceği, öğrencide kas ve beden bilinci oluşturacağı ve dersleri daha zevkli hale getireceği düşünülmektedir. Dolayısıyla çalışmanın; şan eğitimcilerinin öğretim süreçlerinde kullandıkları öğretim materyallerinin belirlenmesi ve kullanım amaçlarına ilişkin var olan durumun ortaya konulması yönüyle önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil edebilecek yeterlikte olduğu, seçilen araştırma yönteminin araştırma için geçerli ve güvenilir olduğu, görüşme formundan elde edilen cevapların samimi olduğu ve gerçeği yansıtacağı varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanları, Konservatuvar Sahne Sanatları Opera Ana Sanat Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının öğretim materyali kullanım amaçlarının belirlenmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan “Görüşme Forumu Soruları” ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Appoggio : Destek.

Defans: Savunma.

Ekspirasyon: Soluk verme.

Farenks: Yutak.

Fonasyon: Ses üretimi.

Formasyon: Biçimlenme.

İmmünoloji: Bağışıklık bilimi.

İnspirasyon: Soluk alma.

Kosta: Kaburga.

Larenks: Gırtlak.

Mukoza: Sindirim borusu, soluk borusu gibi iç organların iç yüzeyini örten ve mukus sıvısı salgılayan ince tabaka.

Öğretim Materyali: “Öğretim hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla çeşitli araçlardan faydalanılarak yapılan ders sunum içeriklerini kapsar” (Yanpar-Şahin, 2003, s.282 akt. Gökçe, 2009, s.22).

Özengen: Amatör.

Pelvis kemiği: Kalça kemiği, Leğen kemiği.

Postür: Duruş.

Rezonans: Titreşim.

Septum: Organ veya boşluğu kısımlara ayıran ince bölme, perde. 1.Bir boşluğu veya organı ikiye ayıran ince duvar, bölme.

Tendinöz: Tendondan oluşan ve tendon ile ilgili olan.

Tendon: eş anlamlısı kırıştir kasların uçlarında bulunan, kasları kemiklere ve başka organlara bağlayan beyazımsı kordon.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sanat eğitiminin önemli bir kolu olan müzik eğitimi, toplumları birçok yönden besleyen önemli bir eğitim koludur diyebiliriz. Müzik eğitimi üç temel amaca yönelik olarak gerçekleşmektedir. Bunlar; genel, özengen (amatör) ve mesleki (profesyonel) müzik eğitimi olarak ifade edilir. Uçan (2005) “Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye’deki Durum” adlı kitabında bu üç amaca yönelik müzik eğitiminin aralarında ortak temel noktalar olmakla birlikte, birbirinden farklı özellikler gösterdiğini belirterek, genel müzik eğitiminin her yaşa, her aşamaya ve her düzeye yönelik olduğunu, özengen (amatör) müzik eğitiminin, müziğe amatörce ilgili gösterenlere ve yatkın olanlara yönelik olduğunu, mesleki müzik eğitiminin ise müzik alanını meslek olarak seçen kişilere yönelik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yazar, mesleki müzik eğitiminin amacına yönelik olarak, mesleki müzik eğitimi alan kişilerin alanlarında profesyonelce gelişmelerini ve yetkinleşmelerini sağladığını belirtmiştir. Bunun yanında, özengen müzik eğitiminin genel müzik eğitime dayalı olduğunu ve mesleki müzik eğitime hazırlayıcı olduğunu ifade etmiştir.

Dolayısıyla genel müzik eğitiminin, özengen ve mesleki eğitime etkileri ve katkıları yadsınamaz. Uçan (2005, s.34) bu etki ve katkıya ilişkin olarak “Müzik eğitimi, adeta, genel müzik eğitimiyle *zemine oturur*, özengen müzik eğitimiyle *doğrulur ayağa kalkar*, mesleki müzik eğitimiyle de *doruğa-derinlere ulaşır*” ifadesini kullanarak, aynı zamanda genel müzik eğitiminin, mesleki (profesyonel) müzik eğitime dönüşme yolunda bilgilerin daraldığını, yoğunlaştığını ve derinleştiğini de ifade etmiştir.

Bu doğrultuda ses eğitimi, mesleki müzik eğitiminin önemli unsurlarından biridir. İnsan hayatında, sesin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki rolü ve önemi yadsınamaz. Egüz (1991) sesin, insan yaşamında, konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli yeri

olduğunu ifade etmiştir. Egüz'ün (1991) ifadesi doğrultusunda, ses eğitiminin, müzik eğitiminde öne çıktığı söylenebilir. Genel müzik eğitiminin, özengen ve mesleki müzik eğitimini etkilediği düşünülecek olursa, özengen ve mesleki müzik eğitimi kapsamında verilen şan eğitiminin de öneminin büyük olduğu söylenebilir.

Uçan'ın (2005) bakış açısı ile bakıldığında; genel müzik eğitiminde verilen ses eğitimi temel düzeydeyken, mesleki (profesyonel) müzik eğitimi kapsamında verilen ses eğitimi yoğunlaşmakta ve derinleşmektedir. Dolayısıyla ses eğitimi kendi içinde çeşitlenerek, alt türlere ayrılmıştır.

2.1. Ses Eğitimi

Çevik (2019) “Koro Eğitimi ve Yönetimi” adlı kitabında ses eğitimini üç alt türe ayırmıştır.

1. Bireysel Ses Eğitimi
 - a. Temel Ses Eğitimi
 - b. İleri Ses Eğitimi (Şan)
2. Birlikte (Kümesel) Ses Eğitimi
3. Koroda Ses Eğitimi

Bireysel Ses Eğitimi'nin alt türleri olan “Temel Ses Eğitimi” ve “İleri Ses Eğitimi (Şan)” a ilişkin çeşitli tanımlar literatürde mevcuttur. Bu kapsamda Çevik (2019, s.55) tarafından “Temel Ses Eğitimi”; “Her yaş ve her nitelikteki sesler için öncelikle eğitsel amaçlar doğrultusunda, konuşma ve şarkı söylemede sesin doğru, güzel ve etkili kullanımına yönelik temel davranışları kazandırma sürecidir” şeklinde tanımlanmıştır. Kartal (2007, s.59) tarafından; “Bireylerin konuşma ve şarkı söyleme ile ilgili davranışlarında gırtlığın doğallığını ve sağlığını koruyarak, aynı zamanda seslendirilecek olan eserin dil ve müzik özelliklerini göz önünde bulundurarak, olumlu değişiklikleri oluşturma sürecidir” şeklinde tanımlanmıştır.

“İleri Ses Eğitimi (Şan)” ise; Çevik (2019, s.57) tarafından; “Mutasyon dönemini tamamlamış, uygun bir anatomik- fizyolojik yapıya, gürlük, genişlik ve tını özellikleriyle gelişmeye elverişli, dayanıklı bir ses materyaline sahip bireylerin, seslerini ileri teknikle

ve sanatsal amaçlar doğrultusunda kullanabilmeleri için kişiye özgü olarak planlanan disiplinler arası bir ses eğitimi türüdür” şeklinde tanımlanmıştır.

Ses eğitiminin doğru ve yüksek nitelikli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için çeşitli ilkelerin takibi önem arz etmektedir. Ses eğitimindeki temel ilkelerin “Temel Ses Eğitimi”nin ve “İleri Ses Eğitimi (Şan)”nin, her iki alt türü de ilgilendirdiği söylenebilir.

Ses eğitiminin ilkelerini Çevik, maddeler halinde şu şekilde ifade etmiştir;

Solunum, doğru bir bedensel duruşla yapılmalı, soluk denetimi, zorlanmadan ve ses organlarında herhangi bir gerilime yol açmadan gerçekleştirilmelidir.

Soluk basıncı ile gırtlak arasında uyum sağlanmalıdır, ses üretimi sırasın da sabit ve doğal bir soluk akışıyla gırtlak açık, ses önde tutulmalı ve soluk üzerinde taşınmalıdır.

Farklı titreşimlerle oluşan ses bölgeleri (rejistirler) birleştirilmeli, sesin, kırılmalara uğramadan, tek bir rejistir içinde kullanıldığı duygusu verilmelidir.

Konuşma ve şarkı söylemede dil anlaşılır olmalıdır.

Müziksel duyarlılık geliştirilmelidir.

Teknik düzeye uygun eğitim materyalleri seçilmeli ve sıralı bir şekilde uygulanmalıdır.

Ses sağlığını koruma bilinci kazandırılmalıdır.

Ses eğitimi, bireyin yaş ve eğitim düzeyine uygun anlatım ve somutlaştırmalar yoluyla gerçekleştirilmelidir (2019, s.54-55).

Yazan (2007), “Konservatuvar Şarkıcılık Lisans Programlarında Solfej Eğitiminde İzlenen Kaynak ve Yöntemlerin Analizi” adlı çalışmasında bu ilkelerin yanında, eğitimci ve öğrenci tarafından bilinmesinin faydalı olacağı şan eğitiminin temel kurallarına ilişkin unsurları şu şekilde belirtmiştir; “Şan eğitiminin, genel ilkeleri arasında; doğru duruş, nefes kullanılışı, dili kullanma, uyum vb. öğeler, şan eğitiminin bilimsel temelleri arasında ise; anatomik, fizyolojik, eğitimsel, kültürel, sanatsal, fiziksel vb. özellikler sıralanabilir”.

Yine aynı çalışmasında Yazan (2007), Brown’dan (2000) genel ilkelerin öğrenciye aktarılmasına ilişkin olarak; öğrencinin taklitten kaçınarak, doğru ses üretmesi, öğretmenin olumsuzluklara karşı duyarlı davranabilmesi ve yardımcı olabilmek için öğrencilerin fizyolojik yapılarını tanıyabilmesi, beden rahatlığına dikkat ederek beden dili

öneminin bilinmesi, doğru solunuma önem verilmesi, ses alıştırmasında ses ve düzey uygunluğu sağlanması, öğrencilerin psikolojik durumlarının göz önünde bulundurulması ve yanlış ses kullanımının önlenmesi için öğrenciye anatomik ve fizyolojik yapılar ve işlevleri hakkında bilgilerin verilmesi gerektiğine ilişkin ifadesini aktararak destekleyici bir bilgi sunmuştur.

Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Eğitimi Anabilim Dalları'nda ve Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dalları'nda verilen şan derslerinin ders içeriklerindeki kazanımlar incelendiğinde, eğitiminin genel ilkeleri ve bilimsel ilkelerine ilişkin ortak kazanımlar olduğu görülmüştür. İçeriklerdeki şan eğitimine yönelik yer alan ortak kazanımlar şöyledir; ses mekanizmasını doğru ve etkin kullanabilme, Ses sistemi ve ses fizyolojisi hakkında temel bilgileri edinme, diyafram nefesini kontrollü kullanmayı öğrenme, Ses oluşumunda rol oynayan kasları tanıyabilme ve vücut rahatlığını kazanabilme, kaliteli ses tonu oluşturabilme, müzikalite ve teknik gereklilikleri kazanma, ton, entonasyon, ajilite ve artikülasyon denetimini geliştirme, sesin şiddetini kontrol edebilme, dönemlere göre eserleri ve Lied'leri söylemek için gerekli performansı kazanabilmeleri.

Bu kapsamda ileri ses eğitimi olarak geçen “Şan” eğitiminin birçok yönüyle desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla Yazan'ın (2007) da belirttiği şan eğitiminin temel kuralları arasında bulunan anatomi ve fizyoloji gibi bilgilerin, uygulama sırasında doğru bir şekilde kullanılması için öğrenciye tanıtılmasının eğitimdeki verimi arttıracakı söylenebilir.

Bu çerçevede, ses eğitimi sürecinde ses mekanizmasını oluşturan unsurların bilinmesi ile ses mekanizmasının doğru ve etkin bir şekilde kullanabilmesinin önemi dikkat çekmektedir. Sesimizi kullanırken, doğru ve bilinçli uygulanan davranışlar, niteliği olumlu yönde etkileyecektir. Dolayısıyla birçok unsuru bilmemiz ve buna yönelik çalışmalar yapmamız gerektiği söylenebilir.

Her eğitimci sesin ve nefesin fiziksel yapılarıyla ilgili bilgileri öğrenciye aktararak bu yapıların önemi üzerinde durmalıdır. Bununla birlikte sesini etkin bir şekilde kullanan her bireyin, vücudunu tanıması, ses ve beden koordinasyonunu sağlanması ve beden rahatlığı konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Şan eğitiminde, beden bilinci üzerine yeterli bilgi aktarımı sağlanarak, öğrencilerin, daha bilinçli ve sağlıklı bir şekilde seslerini kullanmayı öğrenmelerinin, şan eğitimi sürecine katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. Fakat ses sistemindeki görünmeyen yapıların doğru ve sağlıklı kullanımını sağlamak, şan eğitimi uygulamaları noktasında hem eğitmeni hem de öğrenciyi zorlamaktadır. Bu durumda bu yapıların hissedilmesini sağlayarak daha niteliği yüksek uygulamalar yapmak mümkün olabilir. Öğrencinin icra esnasında kullandığı sistemi tanımasının yanında, uygulama esnasında doğru davranışı sergileyebilmesi için bu unsurları hissetmesi de ayrıca önem arz etmektedir. Şan eğitimcileri, eğitim süreci içerisinde karşılaştıkları sorunlara yönelik yeni yöntemler geliştirerek, bireyin zihinsel algılarını fiziksel boyuta geçirebilmesini sağlamayı amaçlamalıdır. Bu doğrultuda eğitimde alternatif uygulamaların olması bu konuya ilişkin problemleri çözme yolunda etkili olacaktır. Dolayısıyla öğretimlerde öğrencinin anlamasına yardımcı olacak, destekleyecek, bilgiyi veya davranışı kalıcı bir hale getirecek olan yöntemlerden birinin de materyal kullanımı olduğu düşünülmektedir. Şan eğitiminde, öğrencinin uygulama esnasında vücudunda kullandığı alanların hissedilmesi noktasında yetersiz kalma durumunda, materyal kullanılarak hislerin devreye sokulmasının şan eğitiminde materyal kullanımının önemini öne çıkartacağı söylenebilir. Materyal kullanımı ile icra esnasında vücutta hissedilmesi güç olan unsurların, kolayca hissedilebilmesinin sağlanabileceği söylenebilir.

2.2. Öğretim Materyali

“Tarihsel açıdan bakıldığında bugüne kadar öğrenme öğretmede etkili ve verimli öğretim için materyal kullanılmıştır” (Baytekin, 2011, s.236).

Öğretim materyalleri, öğrenme süreci içerisinde öğretmen tarafından değişik ortamlarda öğrencilere sunulan araçlardır. Bu araçlar; basılı materyaller, fotoğraflar, maketler, gibi ilk bakışta anlaşılır nesneler olabileceği gibi içeriğine erişmek için daha yüksek teknolojiye gereksinim duyan ses kasetleri, videolar, CD’ler, internet sayfaları, çeşitli yazılımlar gibi ortamlarda da sunulabilir (Kaya, 2006, s.37).

Yıldız’a (2004, s.14) göre; “Öğretim materyali, en genel anlamıyla, eğitim-öğretim sürecini etkili kılmak için kullanılan her türlü malzemedir”.

Baytekin’e (2011, s.63) göre ise, “doğada görülen her nesne öğretim materyali olarak görev yapar”.

Teknoloji ve materyal kavramlarına eğitimsel açıdan bakıldığında, birçok işlevinin görülmekte olduğunu belirten Kaya (2006, s.30) bu işlevleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Öğretme ve öğrenme araç ve gereçleridir.
- Bilgileri iletir.
- Gerçekliğin sunumunu sağlar.
- İletişim araçlarıdır.
- Nesnelleştirilmiş eğitim sistemleridir.
- Sembolleştirme araçlarıdır.

Araç-gereç kullanılırken öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde fiziksel ve zihinsel katılımı sağlanmalıdır. Öğrencinin fiziksel katılımından kasıt, aktif olması, pasif alıcı durumundan çıkarılmasıdır. Bilindiği gibi geleneksel yöntemlere yönetilen eleştirilerin başında bu konu gelmektedir. Bu aktiflik, öğretim esnasında öğrencilere birtakım etkinlikler yaptırılması şeklinde olabileceği gibi mecbur kalındığında sunu sonunda, öğretilen konu ya da becerinin gerçek yaşam koşullarına uyarlanması/uygulanmasının öğrenciden istenmesi şeklinde de olabilir. Öğrencinin zihinsel katılımından kasıt ise, birtakım uyarıcılar ya da dikkat çekiciler aracılığı ile öğrencinin zihninin öğretim esnasında öğretilecek konu ya da beceriye yoğunlaştırılmasıdır. Bu iki koşulun sağlanmadığı ortam, araç-gereç ve materyal kullanılan ortam olsa bile arzulanan hedeflere ulaştıramayabilir (Yıldız, 2004, s.42-43).

Şan eğitimi dersinde somutlaştırmada zorluk yaşayan öğrencilerin, materyal kullanmaları durumunda, anlayamadıkları ve aşamadıkları sorunları materyal kullanımıyla hissetmeleri sağlanarak, çözüme yönelik bir adım atılmış olacağı ve öğrenme isteğinin arttırılabileceği düşünülmektedir. Materyal kullanarak öğrencinin hem fiziksel hem de zihinsel katılımının sağlanması önem arz etmektedir. Bu sebeple şan derslerinde materyallerden yardım almanın öğrencinin zihin- beden birlikteliğinin farkına varması ve şan derslerine yönelik bir bakış açısı oluşturmaya açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Yıldız (2004); her ortamda öğretim amaçlı kullanılabilen sayısız nesne bulunduğunu belirtmekle birlikte gerçek eşyaların öğrencilere somut ve kalıcı öğrenmeler sağladığını ve öğrenilen bilgilerin genellenmesini kolaylaştırarak, her bireyin bireysel olarak eğitim görmesine yardım ettiğini ifade etmiştir.

“Materyal kullanımı öğrencilerde bilişsel, duyuşsal ve yapabilme davranışlarını geliştirme ve değiştirmeye yönelik çalışmaların yapılabilmesi, öğreticilerin araç, gereç ve malzeme kullanmasını bilmeleriyle gerçekleşir” (Baytekin, 2011, s.267).

Şan eğitiminde de öğretim materyali kullanımının, öğrencinin gözle göremediği, ancak hissetmesi gerektiği, ses sistemine dahil unsurları devreye sokarak bilgiyi somutlaştırmasının yanında öğrenciye yaşantı sağlayarak bizzat yaparak, yaşayarak ve hissederek öğrenmesinin bilgiyi daha kolay ve anlaşılır hale getirip, karmaşıklıklardan kurtaracağı söylenebilir.

Yaşantıyı “çevresiyle etkileşimi sonucu bireyde kalan izler” olarak düşünebiliriz (Çilenti, 1979, s.13).

Şan eğitimi, bünyesinde somut olmayan birtakım anlatımları barındıran bir eğitim olduğu için oldukça karmaşık bir süreçtir ve bu süreçte öğrenciye kazandırılmak istenen hedef davranışlarda bazı zorluklar yaşanabilmektedir. Bu zorlukların aşılmasında öğretim materyallerinden faydalanılabilir.

2.3. İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Uzunkavak’ın (2020) “Güzel sanatlar liseleri bireysel ses eğitimi derslerinde teknoloji destekli öğretimin etkililiğinin değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde Bireysel Ses Eğitimi dersi kapsamında gerçekleştirilen teknoloji destekli eğitimin hedef davranışlara ulaşma durumuna katkısının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda; ulaşılan temalar ve kodlar doğrultusunda teknoloji destekli öğretim materyalleri ile gerçekleştirilen bireysel ses eğitimi derslerinin daha akılda kalıcı, öğrenmeyi destekleyici, ilgi çekici, açıklayıcı, eğlenceli, odaklanmayı kolaylaştırıcı, tekrar edilebilme olanağı sağlayıcı, kavramların algılanabilirliğini kolaylaştırıcı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca görsel-işitsel materyallerin dersin etkililiğini arttırdığı, teknoloji destekli araçlar ile gerçekleştirilen öğretimin açıklayıcı, tekrarlayıcı, bilgilendirici, özetleyici, ilgi çekici, rekabet ortamı sağlayıcı,

interaktif, anlaşılabilir ve kolay ulaşılabilir olduğu; teknoloji destekli geliştirilen öğretim araçlarının öğrencilerin bireysel öğrenmelerine ve öz yeterlik düzeylerine olumlu yönde katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Gürman'ın (2019) “Arduino ile Müzik Eğitiminde Materyal Tasarımı” adlı çalışmasında, Arduino platformu kullanılarak müzik eğitiminde öğrenmeyi kolaylaştırıcı görsel ve işitsel materyallerin tasarımı amaçlanmaktadır. Çalışmada, ortaokul müzik dersi programı incelenmiş ve bu program doğrultusunda materyal hazırlama ilkeleri de göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından çeşitli materyaller tasarlanmıştır. Tasarlanan materyaller müzik öğretmenlerinin görüşlerine sunulmuş ve yapılan görüşme verileri değerlendirilmiş ve sonuç olarak öğrencilerin konuyu anlamasında ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerinde materyallerin etkili olacağı, ayrıca materyallerin ilgi çekici olduğu ve öğrenmeyi oyunlaştırarak kalıcı hale getirebileceği, farklı öğrenme stillerine sahip öğrenciler için materyallerin öğrenmeyi kolaylaştıracağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayvacı ve Bakırcı (2018) “Farklı Öğretim Kademelerindeki Öğrencilerin Ses Konusundaki Kavramsal Gelişimlerinin İncelenmesi” konulu çalışmasında, farklı öğretim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin ses konusundaki kavramsal gelişimleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Öğretim kademelerine göre öğrencilerin ses kavramıyla ilgili zihinsel gelişimlerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiş, ilkökul ile ortaokul ve lise ile üniversite öğrencilerinin arasında ses kavramı ile ilgili zihinsel gelişimleri birbirine daha yakın olduğu, lise ve üniversite öğrencilerinin ses kavramının günlük hayatta sürekli karşılaşılan bir kavram olmasının, öğrencilerin ses kavramını açıklarken günlük yaşamlarından örnekler vermelerine yol açtığı, bu kavramların zihinde yapılandırılmasında günlük yaşamda karşılaşılan deneyimlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Helvacı'nın (2017) “Ses Eğitimi Derslerinde Görsel Materyal Kullanımının Eğitim Sürecine Etkisi” konulu araştırmasında; Ses eğitimi sürecinde teknik becerileri geliştirmeye yönelik kullanılan yöntemler ve bu yöntemlerle birlikte görsel materyallerin kullanılmasının süreçteki etkisi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ses eğitimcilerinin eğitim sürecinde soyut düşünce ve isteklerini daha somut gerçekliklere aktarabilmesi için insan sesinin fizyolojisi ve anatomisi hakkında temel bilgiye sahip olmaları gerektiği ve bu bilgilerin öğrencilere aktarılmasında görsel materyal kullanmasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Ördekçi'nin (2016) “İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri İçin Hazırlanan Müzik Eğitiminde Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Görsel Materyallerin Kullanımına İlişkin Bir İnceleme” adlı araştırmasında, müzikle ilgili temel kavramların verilmeye başlandığı ilkokul 4. sınıf müzik dersi programı incelenmiş ve araştırmacı tarafından bu program doğrultusunda materyal hazırlama ilkeleri de göz önünde bulundurularak çeşitli görsel materyaller hazırlanmıştır. Hazırlanan görsel materyallerle ilgili sınıf ve müzik öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuş ve yapılan görüşme verileri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak ise; ilkokul 4. sınıf öğrencileri için hazırlanan müzik eğitiminde öğrenmeyi kolaylaştırıcı görsel materyallerin, ilkokul 4. sınıf müzik dersi programına, ünite konularına, materyal hazırlama ilkelerine ve materyallerde bulunması gereken özelliklere uygun olduğu; görsel materyallerin öğrencilerin konuyu anlamasında ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmesinde etkili olduğu; hazırlanan görsel materyallerin öğrencinin ilgisini çekecek özellikte olduğu; sınıf ve müzik öğretmenleri tarafından rahatlıkla hazırlanabilecek ve müzik derslerinde kullanılabilecek materyaller olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öztürk ve diğerlerinin (2014) “Güzel Sanatlar Liselerinde Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntemlerinin İncelenmesi” konulu araştırmalarında; bireysel ses eğitimi, amaç ve ilkeleri, programın hedefleri, ses eğitimi yöntemleri, öğretim yöntem ve teknikleri hakkında bilgilere yer verilmiş, öğrenmede etkisi olan faktörlerden olan öğretim yaklaşımlarının, tek yönlü iletişim- çift yönlü iletişim ve çok yönlü iletişim olarak ayrıldığı tespit edilmiştir. Tek yönlü iletişimde kullanılan anlatım yönteminin çift yönlü iletişimde kullanılan soru cevap yöntemine göre daha çok kullanıldığı tespit edilmiş, çok yönlü iletişimin boyutları ise uygulanma sıklığına göre incelendiğinde; gösterip yaptırma, keşfetme, örnek olay, tartışma ve mikro öğretim yöntemleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dalmışlı'nın (2013) “Müzik Eğitiminde Materyal Geliştirme” konulu araştırmasında, ilköğretim okulları müzik dersinde materyal kullanımıyla ilgili durum tespitinde bulunarak, 4. Sınıflarda geleneksel öğretim yöntemi ile materyallerle desteklenerek yapılan öğretim arasında oluşan farklılıkları inceleyip, müzik derslerinde materyal kullanımının öğrencilerin müzik dersine karşı olan tutumlarına ve müzik başarısına etkisini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Denel işlemler sonucunda derslerde materyal kullanarak yapılan öğretimin, öğrencilerin müzik başarısı bakımından,

geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğunu, öğrencilerin müzik dersine karşı olan tutumlarında da bir değişiklik olmadığını ortaya koymuştur.

Çölok'un (2005) "Ses, Nefes, Konuşma ve Beden İlişkisi" konulu araştırmasında; beden durumu ve solunum sistemi konusunda yapılan hataların, bireyin sesini ve konuşmasını ne yönde etkileyeceği ve bu olumsuz etkilerin nasıl giderileceğini gösteren çalışmalara yer verilmiştir. Bedensel rahatlama, beden gerginliğinden arınma, nefesi doğru ve verimli kullanabilme, nefesi sese dönüştürmede yeni ve doğru alışkanlıklar edinme için çalışmalar yapma gibi bazı ön koşullar yerine getirilmediği takdirde bireyin, doğru, güzel, etkileyici ve sağlıklı bir sese ve konuşmaya sahip olamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Kurt'un (2004) "Bedensel ve Zihinsel Gevşeme Tekniklerinin Ses Eğitiminde Kullanılabilirliği" konulu araştırmasında, sesin tanımı, senin oluşumu, sesin oluşmasında görev alan organlar, gevşeme tekniklerinin insan sesi üzerindeki etkileri ve bedensel gevşeme teknikleri ile ilgili gevşeme çalışmalarına yer verilmiştir. Bedensel ve zihinsel gevşeme tekniklerinin, ses eğitimi sürecinde karşılaşılan gerginliğe bağlı sorunların giderilmesinde ve temel ses tekniklerinin rahat bir şekilde kazanılmasını sağlamakta olumlu yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Eva Mailänder (2017)'in "Öğretmenler İçin Ses Eğitimi Programı Olarak LaxVox: Pilot Çalışma" adlı çalışmasında; Üç hafta boyunca öğretmenler için uygulanan "LaxVox" adlı ses terapisi eğitim programının etkisi incelenmektedir. Çalışmaya gönüllü olarak katılan dört sağlıklı kadın öğretmenin, algı, akustik, aerodinamik ve öz değerlendirme ile ilgili çeşitli ses ölçümleri incelenmiştir. LaxVox'un uygulanabilirliğini değerlendiren bir anket uygulanmıştır. Anket sonucunda, LaxVox eğitiminin tedavideki etki düzeyi tespit edilmiştir ve Antrenman sonrası ses aralığında genişleme gözlemlendiği, öğretmenler için LaxVox eğitiminin ses kalitesini, maksimum fonlama süresini, vokal işlevlerini iyileştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Fa-Ya Liang ve diğerlerinin (2014) "Ses Eğitiminden Sonra Kas Gerginliği Disfonisi Olan Kadın Hastalarda Vokal Aerodinamik Değişim" adlı çalışmasında, tüm hastalar için 4 hafta boyunca, diyaframı kontrol etmek için dışbükey ve içbükey karın ile

egzersiz, dil ve boğaz kaslarının gevşemesi için hızlı nefes egzersizi, konuşma ve vokal egzersizi gibi uygulamalara yer verilmiş, MTD (Kas gerginliği disphonisi) hastalarına verilen 12 haftalık ses eğitiminden sonra, MTD hastalarında laringeal kasın gerginliği azaldığı, glottis kapanmasının azaldığı, ses gerginliğinin azaldığı, egzersizlerin ardından vokal alıştırımlarda tamamen ustalaşıldığı, antrenman öncesi ve sonrası, tedavi etkinliğine faydası olan bir değerlendirme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Barbara (2008)'nın “Ses Üretimi İçin Postural Uyumun Dikkate Alınması” Adlı Çalışmasında; Ses terapistlerine ses ve postür uyumunu sağlayabilmek için uygun önerileri oluşturmalarına yardımcı olacak bilgiler sağlamaktır. Araştırmada Kas uzunluğu, güçsüz kas ve gergin kas gibi sorunlara yer verilerek ses bozukluğu olan kişilerin tedavisine yönelik tavsiyeler sunulmaktadır. Postür ve kas gerginliği ile kas güçsüzlüğü arasındaki ilişkilere ve ortaya çıkan sorunların çözümü için egzersiz önerileri sunulmuştur. Kas gerginliği ve kas zayıflığının vücut postürü ile ilgili olduğu, bu uyumu korumak için ses öğretmenleri ve terapistlerin tavsiyelerinin ardındaki fizyoloji anlayışının giderek arttığı, postural değerlendirme ve kas gerginliği ile kas zayıflığı arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bari Hoffman Ruddy ve diğerlerinin (2004) “Tahmin Edilen Egzersize Bağlı Paradoksal Vokal Kord Disfonksiyonu Olan Bir Kürekçi Vakasında Davranışsal Terapi ile İnspiratuar Kas Kuvveti Eğitimi” adlı çalışmasında; deneysel olarak 15 yaşında bir erkek mürettebat üyesi üzerinde davranış terapisi olan bir inspirasyon kas kuvveti eğitimi (IMST) programı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Sonuç değişkenleri maksimum inspirasyon (soluk alma) basıncı (MIP) ve dispne (nefes darlığı) derecelendirmeleri olmuştur. 5 haftalık IMST'nin ardından MIP, başlangıç fonksiyonundan %93 artarken, dispne derecelendirmeleri önemli ölçüde azaldığı ve sonuç olarak Paradoksal vokal korddisfonksiyonunun tedavisi için geleneksel ses terapisi yaklaşımları ile inspiratuar kas kuvveti eğitimine odaklanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden, durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Nitel araştırma yaklaşımı güçlü ve sağlam veri toplama yöntemleriyle çok çeşitli ve zengin sonuçlara ulaşılmasını sağlar (Başkale, 2016). “Araştırmalarda durum çalışmaları, bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek, bir olayı değerlendirmek, amacıyla kullanılır” (Gall, Borg ve Gall, 1996; akt. Büyüköztürk ve diğerleri, 2014, s.268). Araştırmada Eğitim Fakültesi GSEB MEABD ve Konservatuvar SSB OASD’lerinde şan eğitimi derslerinde öğretim materyali kullanma biçimleri bir durum olarak ele alınmıştır. Böylece materyal kullanım amaçlarının eğitim öğretim sürecine etkileri ortaya konulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, araştırmanın amacı doğrultusunda Türkiye’deki Üniversiteler’de Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalları ile Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dalları’nda “Şan Dersleri” yürütmekte olan tüm öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Araştırmacı, araştırmanın amacına yönelik olarak, maksimum çeşitlilik ilkesinden hareket ederek evrenin tamamına ulaşma girişiminde bulunmuştur. Bu süreçte üniversitelerin resmi sitelerinde yer alan bilgiler doğrultusunda Eğitim Fakültesi GSEB MEABD’lerinden 38, Konservatuvar SSB OASD’lerinden ise 63 şan eğitimcisi olmak üzere toplamda 101 kişi olarak belirlenmiştir ancak Eğitim Fakültesi GSEB MEABD’lerinden 21, Konservatuvar

SSB OASD'lerinden ise 32 kişinin iletişim bilgilerine ulaşılmış ve görüşme talebinde bulunulmuştur. Talep sonrası Eğitim Fakültesi GSEB MEABD'lerinden 16, Konservatuvar SSB OASD'lerinden ise 17 eğitimci olmak üzere toplamda 33 şan eğitimcisi geri dönüş yapıp görüşmeyi kabul ederek, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Bu araştırmanın örnekleme; amaçlı örnekleme yönteminden, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir.

“Maksimum çeşitlilik örnekleme; En fazla kullanılan örnekleme biçimidir. Burada araştırmacı çok çeşitli özelliklere sahip, farklı birimleri örneklem kapsamına alır. Bu bağlamda araştırmacı heterojen bir örneklem grubu oluşturmaya çalışır” (Baş ve Akturan, 2013, s.199).

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada konuya ilişkin ilgili literatür taraması yapılmış ve “Durum Çalışması Deseni” doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler elde edilmiştir.

Veri toplama sürecinin ilk aşamasında 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme sorularının, 2 farklı uzman görüşüne sunulurken pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda; soruların anlaşılabilirliğine yönelik güncellemeler yapılmış ve görüşme soruları son halini almıştır.

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki görüşme soruları şu şekildedir;

1- Şan derslerinde soyut olan kavramları somutlaştırmak amacı ile herhangi bir materyal kullanıyor musunuz? (Cevabınız EVET ise; 2 ve 3. soruyu cevaplayıp 5. soruya geçiniz. HAYIR ise; 4. Soruyu cevaplaya devam ediniz.)

2- Hangi materyalleri kullanıyorsunuz?

3- Hangi materyali hangi amaçla kullanıyorsunuz?

4- Derslerinizde soyut kavramları somutlaştırmak için nasıl bir yöntem uyguluyorsunuz?

5- Materyal kullanımının şan eğitimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? (Cevabınız EVET ise; 6. Soruyu cevaplandırarak 8. soruya geçiniz, HAYIR ise; 7. soruya geçip devam ediniz.)

6-Materyal kullanımının şan eğitimine katkısının hangi amaca/amaçlara yönelik olduğunu düşünüyorsunuz?

7-Neden materyal kullanımının şan eğitimine katkısı olmadığını düşünüyorsunuz?

8- Materyal kullanımının yaygınlaşması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

3.4. Verilerin Toplanması / İşlem Yolu

Bu araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000, s.547).

Eğitimcilerin cevaplarını daha ayrıntılı bir şekilde ifade edebilmeleri, kullandıkları materyalleri ve bu materyalleri ne şekilde kullandıklarını daha detaylı ifade edebilmelerine olanak sağlamak amacı ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından 8 sorudan oluşan görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmada hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, uzman görüşüne sunulmuş, uzman görüşlerinin alınmasından ardından görüşme sorularına son şekli verilmiştir.

Araştırmada yapılan görüşmelerde; etik ilke olarak görüşmenin amacı, gizlilik ilkesi ve isim deşifre edilmeyeceği konusunda araştırma katılımcılarına bilgi verilmiştir. Katılımcıların onayı ile ses kayıtları alınarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 20-30 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde, betimsel analiz kullanılmış ve veriler belirli kategoriler altında değerlendirilmiştir.

Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2013, s.256). Bu çalışmada betimsel analiz, verileri belirli kavramlar ve kategoriler çerçevesinde bir araya getirerek okuyucunun anlayacağı biçime dönüştürmesi nedeni ile tercih edilmiştir

Çalışmada elde edilen veriler; katılımcılarla yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınarak elde edilmiş ve sonrasında görüşme kayıtlarındaki konuşmalar metne dökülmüştür. Katılımcılar, “K1”, “K2”, “K3” vb. şeklinde kodlanmıştır. Daha sonra veriler, katılımcıların kullandıkları materyaller, materyalin kullanım amacı gibi başlıklar altında kategorilendirilerek değerlendirilmiştir ve tablolaştırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları öğretim materyalleri ve kullanım amaçları nelerdir?” alt problemine dair bulgular Tablo 1’de görüldüğü gibidir.

Bu tablo, 11 ayrı eğitim fakültesinde bulunan 16 farklı öğretim elemanının görüşleriyle oluşturulmuştur.

Tablo 1. *Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları*

MATERYALİN ADI		MATERYAL KULLANIM AMAÇLARI					KATILIMCILAR
KALEM	Çene gerginliği probleminin çözülebilmesi.	Diksiyonun, artikülasyonun ve vokallerin düzeltilmesi, dilin çevrilmesi.	Dudak rahatlığının sağlanması.	Ağız pozisyonunun sağlanması.	Ağız ve diş açıklığının korunması	Dudak, dil tembelliklerinin giderilmesi.	K1, K6, K18, K24, K25, K26, K29, K31, K32
DUVAR	Duruş bozukluklarının giderilmesi.	Nefes algısının sağlanabilmesi	Vokal çalışmalar ile ses parlaklığının sağlanması.	Detonelerin giderilmesi.	Sırt desteğinin sağlanması.	Sesin tınısal ve tonal anlamda zenginlik kazanması.	K18, K22, K24, K29
AYNA	Psikolojik etki.	Ağız pozisyonunun sağlanması.	Öğrencinin kendini izleyebilmesi.	Nefes kontrolünün sağlanabilmesi.	Postür alışkanlığının kazandırılması.		K5, K6, K24, K29, K32, K33
SANDALYE	Diyafram kasının hissedilmesi.	Nefes algısının sağlanabilmesi.	Staccato çalışmalarının sağlanabilmesi.				K1, K5, K6, K18, K24, K25, K28
MUM	Nefes gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi.	Diyafram ve karın kaslarının güçlenmesi.					K18, K25, K28, K29

Tablo 1. *Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları-Devamı*

MATERYALİN ADI	MATERYAL KULLANIM AMAÇLARI		KATILIMCILAR
KALIN SOPA, ÇUBUK	Postürün öğretilmesi.	Nefes çalışmalarının sağlanabilmesi.	K18
TATAMI (Zemin minderi)	Nefes çalışmalarının sağlanabilmesi.	Kaslarda gevşeme sağlanabilmesi.	K29
VİDEOLAR	İç kasların yumuşaması.		K18
PEÇETE	Nefes çalışmalarının sağlanabilmesi		K22
KRONOMETRE	Nefes gelişiminin sağlanabilmesi		K26
ATKI-ŞAL	Diyafram nefesinin desteklenmesi,		K29, K31
AĞIRLIK (Kitap, Dambıl)	Nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi		K29, K33
KAĞIT	Nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi		K18, K26, K28, K31
TÜY	Nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi		K18

Tablo 1. *Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları-Devamı*

MATERYALİN ADI	MATERYAL KULLANIM AMAÇLARI	KATILIMCILAR
PİPET	Diyafram nefesi ve ses bağının sağlanabilmesi.	K1
BALON	Nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi	K29
SES KAYIT CİHAZLARI	Öğrenciye kendi sesini dinleterek farkındalığı sağlamak	K24, K29
MEYVELER	Çene açıklığının sağlanması ve korunması	K18
KİTAP	Başın üstüne koyarak dikkati kitaba çekip, ses gerilimini azaltmak.	K18

Tablo 1 incelendiğinde; K1, K5, K6, K18, K22, K24, K25, K26, K28, K29, K31, K32, K33 olmak üzere toplamda 13 katılımcının derslerinde materyal kullandığı, K2, K3, K4 olmak üzere 3 katılımcının ise derslerinde materyal kullanmadığı saptanmıştır. Materyal kullanan katılımcı sayısının, kullanmayanlara oranla daha fazla olduğu görülmüştür.

Uzmanlar tarafından toplamda 19 materyalin kullanıldığı, en çok kullanılan materyalin 9 katılımcı ile “kalem” olduğu, kullanım yoğunluğu bakımından “kalem” i takip eden diğer materyallerin ise sırasıyla “sandalye”, “ayna”, “kağıt”, “mum” ve “duvar” olduğu saptanmıştır.

Bunun yanında birer katılımcı tarafından kullanılan ve en az tercih edilen 10 öğretim materyali olduğu tespit edilmiştir. Bu materyallerin; “Pipet”, “Kalın Sopa-çubuk”, “Tüy”, “kitap veya dambıl gibi ağırlıklar”, “Videolar, “Peçete”, “Saat(kronometre)”, “Atkı-Şal”, “Tatami (Zemin minderi)”, “Balon”, “Ses kayıt cihazları”, “Meyveler” ve başın üzerine koymak için “Kitap” olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların en sık kullanılan materyallerden “kalem”i, uygun ağız pozisyonunun sağlanması ile gerginliğin giderilmesi, diksiyon, artikülasyon ve vokal problemlerin giderilmesi, dudak-dil tembelliklerinin giderilmesi gibi kazanımları sağlamak için kullandıkları dikkati çekmektedir. K6, K18 ve K31’in kalemi kullanma gerekçelerini aşağıdaki şekilde aktarmışlardır.

K.6. “kalemi dişlerinin arasına sıkıştırıp konuşma egzersizleri yaptırıyorum öğrencinin diksiyonunda artikülasyonunu düzeltmede, bazı heceleri, vokalleri, dilin çevrilmesinde faydalı olduğunu düşünüyorum.”,

K.18. “Kalemi dudak rahatlığı için kullanıyorum. Çünkü çocuklar dudaklarını kasarak konuşuyorlar, şarkı söylerken dişler kapanıyor. Dişlerin kapanmaması için hemen ağzının ortasına kalemi yatay bir şekilde koyuyorum ve “brrr” yaptırıyorum.”

K.31. “Özellikle “s” sessizini söylerken zorlanan öğrenciler için kalemin tepesini iki dişinin arasında ısırtıyor öğrenci ve dilini oraya değdirerek konuşuyor. Yani dilin dışarı çıkması engelleniyor. “İ” vokalinde sıkıntı olan öğrencilerde kalemi enine olarak ısırtıyorum. Bu şekilde otomatik olarak ağız yan açılmış, dişlerini göstermiş oluyor ve rahat bir pozisyonda oluyor, maskeye gelmiş oluyor “i” vokali.”

K18’ in ise uygun çene açıklığını sağlamak ve korumak için “meyveler”i kullandığı görülmüştür. Konuya ilişkin K18’in ifadesi şöyledir.

K.18. “İki üç tane erik ağza koyulabilir. Bu çeneyi açmak için kullanılır. Biliyorsunuz şarkı söylerken çenenin aşağı çok eğilmemesi lazım, ben de portakalı çenelerinin altına koydum. Mesela başlarını her öne eğdiklerinde portakala dokunuyorlar, bu şarkı söylerken başı çok öne eğmemek için.”

Materyaller göz önüne alındığında katılımcıların nefes algısı ve diyafram algısının sağlanabilmesi için birçok materyal kullanmasının yanı sıra “sandalye”, “kağıt” ve “mum”u daha fazla kullandıkları dikkati çekmektedir. K1 ve K28 “sandalye”yi kullanma gerekçelerini aşağıdaki şekilde aktarmışlardır.

K.1. “Sandalyeyi diyafram nefesi konusunda kullanıyoruz. Bazen sandalyenin uç kısmına oturmasını isteyip, eğilmesini falan isteyerek, diyafram kasını rahat hissedebilmesi için, nefes alışverişini inspirasyon ve expirasyon sırasında o basıncı hissedebilmesi, nerenin harekete geçtiğini, hangi kasların hangi yapının çalıştığını anlayabilmesi için sandalyeden yararlandığım zamanlar oluyor.”

K.28. “Nefesi yukarıya doğru alıyor bazı öğrenciler, nefes yeri için doğru nefes alabilmeleri için, sandalyede vücutlarını biraz öne doğru eğdirtiyorum. Biraz öne doğru eğildiğinde nefesin doğru yere gittiğini görüyor.”

Nefes tekniği için çeşitli materyaller kullanabilmektedirler. Katılımcıların nefes algısı ve diyafram kasının hissedilmesini sağlamak için “atkı-şal” kullandıkları da dikkati çekmektedir. Örneğin; K31 şal kullanma gerekçesini aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

K.31. “Yan kasların öne, yana ve geri genişlemesi ve onları hissetmesi için şal bağlıyorum. Öğrenci ayakta oluyor, şalı bağlıyorum, önce nefes egzersizlerini yaptırıyorum daha sonra şarkı söylerken desteği daha iyi hissetmesi açısından bunu yapıyorum. Göbek deliğinin hizasına bağlıyorum.”

Bazen de aynı materyalin çok farklı amaçla kullanıldığı dikkatimizi çekmektedir. Katılımcılar, “sandalye”yi nefes algısı ve diyafram kasının hissedilmesini sağlamak için kullanırken, K24 staccato çalışmalarının sağlanabilmesi amacı ile kullandığını belirtmiştir.

K.24. “Sandalyeyi çoğunlukla staccatolarda kullanıyorum ben. Çoğunlukla egzersiz yaparken ayakta iken de staccato yaptırıyorum, ama otururken eğilme pozisyonunda daha da anlayabiliyor öğrenci, yani vücuduna daha da hakim olabiliyor. Diyafram sıkışmış olduğu için çok daha fazla diyaframını çalıştırdığının farkına varıyor. Çünkü her öğrenci aslında ayakta staccato yapamıyor, çoğunlukla gırtlakta yapıyorlar,

ama otururken böyle aşağı doğru eğilmiş pozisyonda staccatolarını yaptığında, diyaframının çalıştığının farkına varıyor. Ayaktayken çok varamıyor.”

Katılımcılar, öğrencilerin kendisini izleyerek doğru nefes, doğru, ağız pozisyonu ve doğru postür oluşturabilmelerini sağlamak için “ayna” kullandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin; K32’nin “ayna” ile ilgili açıklamaları aşağıdaki gibidir.

K.32. “Zaten odalarımızda sürekli bir ayna var. Neden olduğunu da hemen açıklayayım; postür dediğimiz dik duruşu kontrol edebilmeleri, diyafram nefesi aldığını kontrol edebilmeleri, yüz mimik ve jestlerini görebilmeleri adına ve de ağız şekillerini özellikle güler gibi pozisyonda tutmak gibi örneğin, yüzlerinin nasıl olduğunu görmeleri açısından ayna bizim için önemli ve gerekli.”

Bunun yanında K6 öğrencilerin kendilerini görerek, istenilen pozisyonun sağlanabilmesinde “ayna”nın yardımcı olduğunu ve psikolojik etkiyi sağlayabildiğini cevaplarında vurgulamıştır.

K.6. “Ayna olmazsa olmaz, ayna da mutlaka öğrenci kendini görebilmeli. Çünkü ben çoğu zaman drama yaptırıyorum bir nevi öğrencilere, onların kendilerini görerek o moda girmelerini sağlıyorum. Mesela staccato egzersizlerde kendimce adlandırdığım egzersizler var benim, mesela küstah egzersizler var, hemen öğrenciye diyorum ki; işte aynada kendine bak ve o moda girdiğini düşün kahkaha attığını, kahkaha atarak birini aşağıladığını düşünerek yap diyorum ve çocuk direkt o mod, o görüntü ve o pozisyonu alıyor farkına varmadan ve yapıyor. Aynanın kesinlikle psikolojik etkisi var.”

Katılımcılar, nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi için “kağıt” kullandıklarını ve bu materyalin uzun soluk yönünde etkili olduğunu düşünmektedirler. Örneğin; K31’in “kağıt” ile ilgili açıklamaları aşağıdaki gibidir.

K.31. “Bir kağıdı duvara koyuyorum, ufak bir kağıdı ona üfleyebildiği kadar üflemesini, düşürmemesini, hani bakalım ne kadar süre duvardan düşmeyecek o kağıt şeklinde bir egzersiz yaptırıyorum. 30 cm bir aralık bırakıyorum yaklaşık ve beşer saniye üfletiyorum.”

K28 uzun soluk için kağıdın yanında “mum” kullandığını da belirtmiştir.

K28. “Duvara kağıt koyduruyorum. Kağıdı duvarda nefesiyle tutmayı sağlamasını istiyorum ve mum yakıyorum söndürmeden üflemesini istiyorum. Bir karış 15-20 cm den

muma üflemesini istiyorum, sönmeye yakın ama söndürmüyor, bu uzun soluk ve kontrollü verilmesi bakımından önemsedığım bir şey nefesini kontrol edebilsin diye.”

K25 nefesin gelişmesinin yanında diyafram ve karın kaslarının güçlenmesini sağlamak için de “mum” kullandığını belirtmiştir.

K.25. “Özellikle mumu biraz daha diyafram ve karın kaslarının güçlenmesi için kullanıyorum. Mumu önce biraz yakına sonra biraz daha uzağa, biraz daha... sandalyeyi geriye geriye alarak, mumla arasındaki mesafeyi attırarak, bir seferde söndürebilmesi için çalışmalar yapıyor.”

Bazı katılımcılar ise nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünü sağlamak için “ağırlık (kitap, dambıl)” kullanabilmektedirler. Örneğin; K29 ve K33 “ağırlık” kullanma gerekçesini aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

K.29. “Karnına 2.5, 3 kilo ağırlığındaki kitabı ölçüp tam karın bölgesine koyarak mekik çekme pozisyonunda öğrenciyi sınıfta yatırıyorum, başında hiçbir şey olmuyor, yastık olmuyor, mekik çekme pozisyonunda dizler kırık, ayak yere düz basıyor elini de başının altına koyduruyorum, öğrencinin bu şekilde 50 adet nefesi hiç aralıksız “tıs” vokaliyle yavaş yavaş karnında kitapla aldırıp verdiriyoruz. Daha sonra ayağa kalkıyor ve aynısını o mantıkla 20 adet aralıksız nefesi alıp vermeye çalışıyor yine “tıs” vokali ile ve yine yavaş yavaş durmaksızın.”

K.33. “sırt üstü yatar pozisyonda karın bölgenize bir ağırlık koyarak, yani kalın birkaç kitap olabilir, işte hafif dambıllar olabilir ya da benzer artık evde ne varsa...özetle diyafram solunumunu kavraması için, kullanacağı bir ağırlık öneriliyor şeklinde belki not alınabilir. Bu nefesi tabi desteklemek için yani nefesi kavratmak amacıyla.”

Katılımcılar duruş bozukluklarının giderilmesi, nefes algısının sağlanabilmesi, vokal çalışmalar ile ses parlaklığının sağlanması, detonelerin giderilmesi, sırt desteğinin sağlanması ve sesin tınısal ve tonal anlamda zenginlik kazanması gibi birçok kazanımı sağlamak için “duvar” kullandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin; K18 “duvar”ı duruş bozukluklarının giderilmesi için kullandığını belirtmiştir.

K.18. “Duvar, postür çalışmalarında çocuğun eğer kemik yapısında eğrilik var ise, duruşunda bozukluk var ise, duvara dayatırım, duvarda dimdik durmayı öğretirim.”

K24 ise “duvar”ı vokal çalışmalar ile ses parlaklığının sağlanması için kullandığını belirtmiştir.

K.24. “Çocuğu duvara karşı vokalizasyon yaptırıyorum. Geçirip belirli bir mesafe en az 1, 1.5 karış mesafe bırakıp duvara doğru vokal çalışması yaptırıyorum. İşte limon ya da a, e, i, o bütün vokalleri kullandırıp, sesin parlatılması yönünde de çalışmalar yaptırıyorum. Çünkü çoğu geride konuştuğu için, bu tabi şarkıya da, parçaya da yansıdığı için bazen duvara karşı ağır ağır heceleyerek tekrarlatabiliyorum.”

“Duvar” kullanımının bir farklı kullanım gerekçesini ise K29 şu şekilde aktarmıştır.

K.29. “Duvardan destek alıyor öğrenci, yaslaması gerekiyor sırtını. Nasıl sert bir zemine yaslıyormuş gibi düşünürsen o kadar güçlü... yine detone olma durumlarında ses teknikleri ve nefes teknikleri açısından duvarın da çok çok büyük rolü var yani diyaframımızı sırttan destekliyor, diyaframımızı hissediyoruz bir, ikincisi diyafram sağlam olunca ses daha kaliteli çıkıyor nitelik kazanıyor, üçüncüsü ayaklarımızla yere sağlam basma yani topuktan da yine sesin tınısal, tonal anlamda zenginlik kazanması için duvarı kullanıyorum.”

Materyaller göz önüne alındığında, katılımcıların en fazla nefes algısı ve diyafram algısını sağlayabilmek için belli materyallerden yardım aldığı dikkati çekmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları öğretim materyalleri ve kullanım amaçları nelerdir?” alt problemine dair bulgular Tablo 2’de görüldüğü gibidir.

Bu tablo, 11 ayrı konservatuvarda bulunan 17 farklı öğretim elemanının görüşleriyle oluşturulmuştur.

Tablo 2. Konservatuvarlarda Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları

MATERYALİN ADI	MATERYAL KULLANIM AMAÇLARI							KATILIMCILAR
SANDALYE	Nefes algısının sağlanabilmesi	Diyafram kasının hissedilmesi	Nefesin yukarı alınmasının engellenmesi	Kaburgalar arasındaki boşlukların net algılanabilmesi	Appoggio'nun sağlanması	Nefesin gelişmesi	Yan ve sırt kasların hissedilmesi	K17, K19, K21, K23, K27, K30
PİLATES TOPU	Alt abdominal kasların ve pelvik kaslarının kullanılması	Göğüs kafesi açıklığının korunması	Vücut dengesinin ve esnekliğinin sağlanması	Yer çekimini hissetmesini sağlayabilmek	Omurilik dikliğinin sağlanması			K7, K8, K9
KALEM	Doğru artikülasyon ve vokalizasyonun oluşması	Öğrencinin ağzını çok açmasının engellenmesi	Dilin daha aktif kullanılması	Dudak tembelliğinin giderilmesi				K8, K17, K21, K30
TOP	Ani hareketlerin yapılabilmesi, reflekslerin yakalanması	Tiz notalarda odak noktasının değiştirilmesi ve larenksteki sıkışmanın giderilmesi	Appoggio'nun sağlanması	Tiz seslerde kolaylığın sağlanması				K14, K21, K23

Tablo 2. Konservatuvarlarda Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları-Devamı

MATERYALİN ADI	MATERYAL KULLANIM AMAÇLARI			KATILIMCILAR
PİPET	Nefesin rezonans boşluklarına getirilmesi	Nefes kontrolünü sağlayabilmek ve güçlendirmek	Tiz seslerde kolaylığın sağlanması	K7, K17, K30
PİLATES LASTİĞİ	Diyafram kasının hissedilmesi	Karın ön, arka ve yan duvar kaslarının kullanılmasını sağlayabilmek	Boynun serbestliğinin sağlanması	K7, K8, K12
İSKEMLE	Diyaframın aşağı inmesinin sağlanması	Vibratunun öğretilmesi	Vücut dengesinin sağlanması	K14
AYNA	Postür alışkanlığının kazandırılması	Ağız, dil, diş, dudak ve baş pozisyonlarının gözlemlenmesi		K13, K21, K27
TABURE	Denge merkezinin aktifleştirilmesi	Tiz notalarda Forte'den Piano'ya geçişin kolaylaştırılması		K9
KAĞIT	Odak noktasının değiştirilmesi	Diyafram desteğinin sağlanabilmesi		K23
OKLAVA	Postür alışkanlığının kazandırılması	Omurga kemiğinin daha dik durması sağlanarak kamburluğun giderilmesi		K27
YELPAZE	Appoggio'nun sağlanması	Odak noktasının değiştirilmesi ve vücuttaki kasılmaların giderilmesi		K23
MASA	Karın kaslarının kullanılması	Nefesin gelişmesi ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi		K27
ŞAL, İP veya KUMAŞ PARÇASI	Diyafram kasının hissedilmesi	Nefes algısının sağlanması		K19, K23

Tablo 2. Konservatuvarlarda Şan Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri ve Kullanım Amaçları-Devamı

MATERYALİN ADI	MATERYAL KULLANIM AMAÇLARI	KATILIMCILAR
SOPA	Göğüs ve hançerenin açılması	K12
SINIF TAHTASI ve TAHTA KALEMİ	Öğrencinin bağlı söyleme (Legato) becerisini kazanması	K13
NEFES ÜFLEME CİHAZLARI	Nefes kontrolünü sağlamak ve güçlendirmek	K17
DUVAR	Nefes algısının sağlanabilmesi	K19
MASKE	Boğaz arkasının açılması	K8
DAMBIL	Diyafram kasının hissedilmesi	K19
PET ŞİŞE	Diyafram kasının hissedilmesi	K19
KAĞIT-KALEM	Öğrencinin bağlı söyleme (Legato) becerisini kazanması	K21

Tablo 2 incelendiğinde; K7, K8, K9, K12, K13, K14, K17, K19, K21, K23, K27, K30 olmak üzere toplamda 12 katılımcının derslerinde materyal kullandığı, K10, K11, K15, K16, K20 olmak üzere 5 katılımcının ise derslerinde materyal kullanmadığı saptanmıştır.

Uzmanlar tarafından toplamda 22 materyalin kullanıldığı, en çok kullanılan materyalin 9 katılımcı ile “sandalye”, 4 katılımcı ile “kalem”, üçer katılımcı ile “Pilates topu”, “pilates lastiği”, “top”, “pipet” ve “ayna” olduğu saptanmıştır.

Bunun yanında sadece birer katılımcı tarafından, tek bir kazanımı sağlamak amacıyla kullanılan materyaller arasında “sopa”, “sınıf tahtası ve kalem”i, “nefes üfleme cihazları”, “duvar”, “maske”, “dambıl”, “pet şişe” ve “kağıt-kalem” olduğu tespit edilmiştir.

Bu noktada, en çok kullanılan materyaller göz önüne alındığında, katılımcıların nefes ve diyafram algısı ile birlikte kaslar ve kaburgaların hissedilebilmesi, gibi kazanımların sağlanabilmesi için birçok materyal kullanmasının yanı sıra “sandalye”yi daha fazla kullandıkları dikkati çekmektedir. K17 ve K21 “sandalye” kullanma gerekçelerini aşağıdaki şekilde aktarmışlardır.

K.17. “Öğrenci sandalyeye oturuyor, bir bacağını diğer bacağının üzerine atıyor, bacağını attığı yönün aksi tarafına dönüp, nefes alıp sırtına doğru orada üfleme yapıyor. Bir de sandalyeye oturup iyice öne eğilebildiği kadar eğilip, ellerini de sırt kaburgalarına koyup, sırtına doğru esneterek nefes alıyor. Bu sırada diyaframa da basınç gitmiş oluyor dolayısı ile ben çok olumlu sonuçlar alıyorum bu uygulamayla.”

K.21. “Nefes sistemini öğretmek için, yani bu kaburgalar arasındaki boşlukları net olarak anlamaları için sandalyeye oturtuyorum ve gövdeyi tamamen hiçbir kasılma olmadan aşağıya doğru sarkıtıyorum, sonra da öğrencinin bu kaburga bölgesine arkadan, yanlardan nefes alırken temas etmesini istiyorum ki nefes farkındalığını anlasın diye.”

Bazı katılımcıların ise nefes ve diyafram algısını aktarmak için farklı materyaller kullandığı görülmektedir. Örneğin; K8, K19 ve K23’ün açıklamaları aşağıdaki gibidir.

K.8. “Pilates lastiğinin üzerine basıyoruz ve diyaframın olduğu yere kadar çekiyoruz. O diyaframın nasıl esneme hareketi yaptığını hissediyor.”

K.19. “Kumaş parçası ya da bir iple... iki elimizle ipi gergin bir şekilde tutup iki yana açtığımızda yine nefesi hissedebiliyoruz. Nefes alıp vererek, yaparak yine

diyaframdaki açılmayı hissetmek için kullanıyoruz. Yani bazen bir dambıl veya pet şişe bile olabilir. Duvar ile karnı arasına bir şişe veya dambıl koyarak, o genişlemenin nasıl olduğunu yine orda hissedebiliyor. Nefesi veriyoruz ve yine aldığımızda, şişede o karın duvarındaki hareketi hissedebiliyor, çocuk çok daha somut hissedebiliyor çünkü.”

K.23. “Biliyorsunuz ki diyafram sadece göbek şişirmek değil. Yani her tarafa eşit miktarda nefes alabilme. Hem sırt hem yanlar hem kaburgalar arasındaki interkostal kasların genişlemesi falan, bunu doğru düzgün hissedebilmesi için çocuğa ilk zamanlarda şalla hafif sıkabiliyorum bağlayıp, o zaman çocuk yanlara doğru nefes aldığını da net bir şekilde hissetsin diye.”

En çok kullanılan bir diğer materyalin ise “kalem” olduğu tespit edilmiştir katılımcılar kalemi, artikülasyon ve vokalizasyon, uygun ağız açıklığı, dilin aktif kullanımı ve dudak tembelliğinin giderilmesi gibi sebeplerden kullandıklarını belirtmişlerdir. K8 ve K30’un açıklamaları şu şekildedir.”

K.8. “Kalemi dişlerinin arasında tutturuyorum. Ağız çok fazla açmadan vokalizasyon oluştursun diye, doğru artikülasyon için ağız çok açmadığında, dili daha iyi kullanıyor.”

K.30. “a” sı ya da hangi vokali çalışıyorsak o vokali seslendirdiğinde, eğer ciddi anlamda çok sıkıntı varsa, kalemi tabi kullanıyoruz mecburen. Kalemi dudaklarının arasına alacak biçimde, kalemle ağızını ortalıyoruz ve vokali söylemesini çalışıyoruz, mesela “a” vokalini...”

Katılımcılar, alt abdominal ve pelvik kaslarının kullanılması, göğüs kafesi açıklığını, vücut dengesini ve esnekliğini sağlayabilmek, öğrencinin yer çekimini hissetmesi ve omurilik dikliğinin sağlanması” gibi unsurların gelişmesi veya düzeltilmesi amacı ile “pilates topu” kullandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin; K8 ve K9 “pilates topu” kullanma gerekçelerini şu şekilde aktarmışlardır.

K.8. “Pilates topunun üstüne yatıp, böyle arkaya doğru sırtını yuvarlayıp bıraktığı zaman göğüs kafesi açılıyor. Onun nasıl açıldığını, esnediğini... ya da bazen elinde tutturup topu, yukarıya doğru elleri açık bi şekilde uzattırıyorum. O zaman göğüs kafesi açık kalıyor mecbur topu dengeleyebilmek için. Denge, esneme, açıklık hepsi için kullanıyorum.”

K.9. “Pilates topuna bir öğrenci oturduğunda, denge merkezini aktif olarak uyararak kendi iç dengesini ve yer çekimi ile alakasını daha iyi hissetmesine, omurilik dikliğini daha doğru şekilde sağlamasına yardımcı oluyor.”

Katılımcılar, ani hareketlerin yapılabilmesi, reflekslerin yakalanması, tiz notalarda odak noktasının değiştirilmesi ve larenksteki sıkışmanın giderilmesi, appoggio’nun sağlanması ve tiz seslerde kolaylığın sağlanması için “top” kullandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin; K21 ve K23 “top” kullanma gerekçelerini şu şekilde aktarmışlardır.

K.21. “Ola ki öğrenci egzersiz sırasında, özellikle tiz notalara doğru giderken, larenkste bir sıkışma ya da rahatsızlık hissediyor ise, topu yukarı doğru ya da karşısındaki arkadaşına doğru atmasını isteyerek, onun odak noktasını farklı bir yöne doğru yönlendirip, oradaki zorluğu o şekilde aşıyoruz. Ben bunun çok faydasını gördüm.”

K.23. “İki elinizi sünger topu tuttuğunuzu düşünün. Öne doğru getirin ve ellerinizi böyle dairesel hareketle çevirin, iki eli birden dairesel hareketle çeviriyorum, önde çorba karıştırıyormuş gibi. Bu appoggio da sağlıyor, tizleri de sağlıyor, birtakım kasların da çalışmasını sağlıyor.”

Katılımcılar, “Pipet”in kullanım amacını; “nefes ve rezonans unsurları ve tiz sese gidişleri rahatlatmak” için kullandıklarını belirtmişlerdir. K30 “pipet” kullanma gerekçesini aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

K.30. “Pipet çalıştırıyorum ama sadece nefes için değil. Yani suya lax vox ya da doctorvox dediğimiz şekilde çalıştırıyorum. İlk baştan eğer öğrencilerin pozisyon konusunda ciddi anlamda sıkıntısı varsa, bazen çünkü soprano veya tenorlarda tiz sese gidişte biraz sıkıntılar ya da kendini kasma oluyor. Bunu sadece rahatlatmak adına suya üfletme çalıştırıyorum.”

Katılımcılar, “ayna”yı, Postür alışkanlığının kazandırılması, Ağız, dil, diş, dudak ve baş pozisyonlarının gözlemlenmesi amacıyla kullanmaktadırlar. K21’in açıklaması aşağıdaki gibidir.

K.21. “Postürde bir sıkıntı varsa, duruşta bir sıkıntı varsa, bunu fark edip düzeltmeleri için ayna kullanıyoruz.”

Katılımcılar, postür alışkanlığının kazandırılması için “ayna” kullanırken K27’nin postür alışkanlığı için “oklava” kullandığı dikkati çekmektedir.

K.27. “Kimisi mesela duvara yaslar öğrenciyi omuzları değecek şekilde dursun diye, oklavayla da aynı pozisyona geldiğini ben hissediyorum. Oklavayı yatay şekilde bel boşluğuna koyup, kollarını arkasından geçiriyor, postürü düzeliyor. Kambur durma eğilimi olan çocuklarda egzersizler o şekilde yapılıyor.”

Materyaller göz önüne alındığında, katılımcıların en fazla nefes algısı, doğru artikülasyon ve vokalizasyonun oluşturulması ve postür alışkanlığının kazandırılmasını sağlayabilmek için belli materyallerden yardım aldığı dikkati çekmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında ve Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında bulunan ve öğretim materyali kullanmayan öğretim elemanları derslerinde soyut kavramları somutlaştırmak için nasıl yöntemler kullanmaktadırlar?” alt problemine dair bulgular aşağıda belirtildiği gibidir.

K2, K3, K4, K10, K11, K15, K16, K20 derslerinde materyal kullanmak yerine; metaforu (zihinde canlandırma), hayal kurmayı, yaşam ile ilişkili, bağlantılı hikayeler oluşturmayı, gerçek yaşantıdan modellemeyi (köpek soluması vb.), esneme hareketlerini, çeşitli örneklemeleri ve soyut anlatımları tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin; K2, K3, K15, K20’nin açıklamaları aşağıdaki gibidir.

K.2. “Metafor kullanıyorum. Yani zihinde canlandırma, hayal kurma, yaşamdan ilişkili bağlantılı hikayeler oluşturarak, zihinde imgeleme çalışması yaparak, istediğimi anlatabiliyorum.

K.3. “Gerçek yaşamda var olan şeylerle, bildikleri şeylerle somutlamaya çalışıyorum. Ne biliyim, nefesi anlatacaksam, işte sıcakta köpeğin nefes almasını modelleyerek, oral kavite açıklığını göstereceksem, iki elimi çene gibi düşünüp elimi pozisyonda oral kavite şekli vererek, yani böyle yaşamda var olan şeyleri göz önüne getirmeye çalışarak yapıyorum.”

K.15. “Her öğrenciye göre bu değişiyor tabi birçok resimler çiziyorum. Hayali olarak şöyle düşün... bir elma ağacına uzanmak ya da bir trampleden atlamak, yani oradaki tondaki sıkıntısına göre ona resimler çiziyorum soyut olarak hangi resim ona

uyarsa ve hangi uyan resimde doğru ton çıkarsa, bundan sonraki egzersizlerinde artık onu gözünün önüne getirerek yapıyor, faydası oluyor.”

K.20. “Yeni başlayan çocuğa, işte kasığı çek küçücük öksürür gibi... bak öksürdüğünde ne hissettin falan...ondan sonra hep “mö” bak sen kızgın bir ineksin, sen heyecanlı bir ineksin, sen meraklı bir ineksin, yani onu ineğin psikolojik durumuna göre onu yakalamaya çalışıyorum. Ya da korku refleksi, ya da arabanın debriyajıyla gazı gibi eşit miktarda bas diyoruz, göbek atar gibi, kahkaha atar gibi o mantıkta işte bu örneklerle ayarlamaya çalışıyoruz.”

Bu görüşlerin yanında; K2, K3, K4, K10, K15 ve K16 materyal kullanmamalarına rağmen, materyal kullanımının, soyut kavramları somutlaştırmasında şan eğitimine katkısı olduğunu ve öğrencilerin algılarında kolaylık sağlayacağını ifade etmişlerdir. Örneğin; K4’ün ve K10’un açıklaması aşağıdaki gibidir.

K.4. “Elbette. Çünkü her çocuğun imajı çok farklı. Somutlaştırmak tabii ki yardımcı oluyor. Bedeni rahatlatacak her türlü materyal, imajinasyonu da rahatlatacak diye düşünüyorum. Çünkü somut görecektir.”

K.10. “Olabilir tabii niye olmasın yani herkesin kendine ait bir yöntemi var. Çocukların elle tutulur gözle görülür bir şey olduğu zaman, anlamasında kolaylık sağlayabilir. Gayet de faydalı olabilir.”

Katılımcılar; şan eğitiminde materyal kullanımının öğrenciye zihinsel, fiziksel, psikolojik ve algısal olarak katkı sağladığını, öğrencinin öğrenmesini hızlandığını ve dersi daha eğlenceli hale getirebileceği yönünde olumlu görüşlerini bildirmişlerdir. Örneğin; K2, K13, K19 ve K31’in, materyalin öğretime katkısının hangi amaca yönelik olduğuna ilişkin görüşleri şöyledir;

K.2. “İdrak yönünde, anlaşılması yönünde bir de öğrencinin kolay kavrayıp, bunu kendi yapabilmesi ve hız kazandırdığını düşünüyorum.”

K.13. “zihinde anlarsa, zamanla kasta öğrenecek e kas yaparsa yavaş yavaş sonra koordineli bir şekilde gidecek ve sonra psikomotor bir davranış olmaya başlayacak.”

K.19. “Daha önce çalıştığını hissetmediği kas gruplarını çalıştığını hissediyor sonra tabi ki bir algı açılıyor, ha demek ki böyle olunca şu şekilde bir nefes alıyormuşum, şu kaslar açılıyormuş, buna yarıyormuş, psikolojik olarak tabi güven veriyor kendisine. Bunu bir türlü hoca anlatıyordu, tarif ediyordu anlamıyordum, yapamıyordum ama şimdi

bu hareketlerle yaptım, oldu, psikolojik olarak bir güven geliyor. Tabi ki de dersin monotonluğunu kırıyor. Dersin bu şekilde çeşitlenmesi hareketlenmesi tabi ki içine monotonluğu kıran bir eğlence de getiriyor, hocada mutlu oluyor, hocanın da kendine güveni geliyor.”

K.31. “Öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırması yönünde bir katkısı olduğunu düşünüyorum, imajinasyonla, düşünmeyle, içgüdüsel olarak şan yapmaktansa bilinçli olarak şan yapmanın bilincine varıyorlar. Bu konuda tabi ki faydası olduğunu düşünüyorum yararlı buluyorum.”

Öğretim elemanları, şan eğitiminde öğretim materyallerinin bilinçli bir şekilde kullanımına ve yaygınlaşmasına yönelik olumlu görüşlerini sunmuşlardır. Örneğin; K1, K26 ve K31’in bu konuya ilişkin görüşleri şöyledir;

K.1. “Materyal kullanmadan bu işin yapılabilir olduğunu düşünmüyorum. Mutlaka bir noktada ihtiyaç olur. Soyut bir iş olduğu için katkı mutlaka sağlayacaktır. Her ses eğitimcisinin mutlaka ihtiyaç duyduğu noktalarda, boyutlarda materyal kullanması zorunluluktur diye düşünüyorum. Dolayısıyla yaygınlaşırsa alan için elbette ki bir katkıdır.”

K.26. “Bu materyal kullanımı belki öğrencilerin algılayış farklılıklarındaki sorunları çözmede yardımcı olabilir.”

K.31. “Bu materyallerin kullanımını uygulayan öğretim elemanları tarafından paylaşılmasının ve geliştirilmesinin ve yeniliklerin takip edilmesinin taraftarıyım.”

K11 ve K20 ise materyal kullanımının şan eğitimine katkı sağlamayacağını düşünmektedirler.

K.11. “Uygun materyale ulaşmak lazım. Uygun materyali de nereden bulacaksınız”

K.20. “Bir materyale bağlı olunca kişi onu tutayım derken daha çok sıkıyor gibi geliyor bana, kendim de öyle... dur onu mu tutayım? Ağzımı mı açayım? Artiküle mi edeyim? Hangisini yapsın yani?”

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Şan öğrenimi süresince, eğitimciler, öğrencilerin her türlü eksikliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini görebilmeli ve buna uygun yaklaşımlar geliştirebilmelidirler. Yüksek nitelikli bir şan eğitimcisi olmak için müzikalite ve teknik gereklilikleri kazandırmanın yanında, öğrencilere bedensel farkındalık kazandırmanın önemi büyüktür. Dolayısıyla eğitimcilerin şan dersinde yaşanan zorlukların üstesinden gelinmesine yönelik yöntemler keşfetmesine ve uygulamasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu sebeple şan derslerinde materyallerden yardım almanın, şan derslerini ezberden kurtararak, öğrenciye sunulması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda; şan öğretimi kapsamında öğrencilerin teknik davranışları geliştirmeye yönelik beceriler kazanmasında, öğrencilerin ses sistemini, bu sistem içerisinde yer alan aygıtlar ve ilgili unsurları kavramada ve vücutta istenen koordinasyonu sağlayabilmede, öğretim materyali kullanımının katkısının büyük olduğu söylenebilir.

Kaya'nın (2006); somut yaşantılar içeren öğretim materyallerinin, öğrencilerin önceki yaşantılarını da sürece katmasında yardımcı olarak soyut kavramların öğrenilmesini kolaylaştırdığını" belirten ifadesi, araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Araştırma sonucunda; şan öğretiminde materyal kullanan şan eğitimcilerinin, kullanmayanlara oranla fazla olması sonucu doğrultusunda; öğretim materyalinin önemine ve öğretimde sağladığı katkıya ilişkin, şan eğitimcilerindeki farkındalığın olumlu yönde olduğu söylenebilir.

Literatürde; şan eğitimi kapsamında, ses oluşumu sürecinde kullanılan ses sisteminin, doğru ve dengeli kullanılmasının, aynı zamanda geliştirilmesinin önemli olduğu kaynaklarda görülmektedir. Araştırmada şan eğitimcileri tarafından kullanıldığı tespit edilen çeşitli materyallerin, literatürde belirtilen önem kapsamında kullanılabilecek destekleyici materyaller olduğu söylenebilir.

Tespit edilen materyallere bakıldığında; Kalem, duvar, ayna, sandalye, mum, kalın sopa-çubuk, tatami, peçete, kronometre, atkı-şal, ağırlık, kağıt, tüy, pipet, balon ve meyvelerin kullanımının, Şakalar'ın (2015) "Türkiye'deki Konservatuvarlarda Lisans Eğitimi Gören Şan Bölümü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunların Şan Eğitimi Odaklı İncelenmesi ve Değerlendirilmesi" adlı araştırmasında yer alan; Yurdakul'un (1997) belirttiği unsurların aktif kullanımını destekleyecek materyaller olduğu görülmektedir.

Ses, karın kasları, diyafram, akciğerler, kaburgalar, nefes borusu, gırtlak ve içindeki ses telleri, farenks, ağız ve burun boşluklarının ortak bir disiplin içinde, aynı anda çalışarak havayı titreştirmesi ile oluşur Bu başka bir anlatımla, kasıklardan dudakların ucuna kadar olan bölgedeki hemen hemen tüm organların, sesi oluşturmak için, birbirlerini destekleyerek uyum içinde çalışmaları demektir" (Yurdakul, 199, s.109; akt. Şakalar, 2015, s.15).

Bunun yanında; sandalye, pilates topu, pipet, pilates lastiği, iskemle, ayna, tabure, kağıt, oklava, yelpaze, masa, şal-ip veya kumaş parçası, sopa, nefes üfleme cihazları, duvar, maske, dambıl, pet şişe, kullanımının, Ömür'ün (2001) ifadesinde belirtilen unsurların çalışmasını destekleyecek materyaller olduğu görülmektedir.

Ömür'e (2001, s.19) göre; insan sesi sanıldığı gibi yalnızca gırtlaktan çıkmaz. İnsan sesi tüm vücudun mükemmel bir uyum içinde çalışması sonucu gerçekleşir. İnsan sesinin normal çıkabilmesi için vücudun dik ve dengede durması (postür), göğüs kafesi, akciğerler ve solunum kasları gibi solunum sistemini oluşturan organlar dışında, sesin ince ayarını yapan gırtlakın tüm bölümleri de sağlıklı olmalıdır. Bunlar da yetmez. Sesin rengini belirleyen rezonans boşluklarının sağlıklı olması gerekir.

Araştırmada materyal kullanım amaçlarına bakıldığında; şan öğretiminde sağlanmaya çalışılan en yoğun kazanımlar arasında "vücut gerginliğinin giderilmesi" olduğu görülmektedir. Literatürde söz konusu amaca ilişkin birçok yayın bulunmaktadır. Bu doğrultuda şan eğitimcilerinin, bu kazanıma yönelik olarak materyal kullanımının ve yapılan araştırmalarda söz konusu amaca yönelik bilgilendirmenin yoğun olması, öğretim

sürecinde sık karşılaşılan bir problem olduğunu da düşündürmektedir. Dolayısıyla söz konusu problemin çözümüne ilişkin kullanılan materyallerin, şan öğretimi için isabetli tercihler olduğu söylenebilir.

“Vücut gerginliğinin giderilmesi” amaçlı kullanılan “kalem”, “videolar”, “kitap”, “top”, “pilates lastiği” gibi materyallerin Uyar’ın söz konusu amaca yönelik çalışmasında elde ettiği olumlu sonuçları destekleyici niteliktedir.

Uyar (2017) “Alexander Tekniğinin Şan Eğitimindeki Önemi” adlı çalışmasında; Frederick Alexander’ın hem fiziksel hem zihinsel olarak gördüğü aşırı gerginlik halinin, kişide, hareketleri kısıtladığını, eklemler, omurga, nefes alma mekanizması ve diğer organlarda basınç yarattığını belirterek, bu tekniğin amacını; “bedene özgürlük ve ifadeyi; zihne ise berrak düşünmeyi yeniden kazandırmaktır.” Şeklinde ifade etmiştir. Alexander hareketlerini yaparak şarkı söyleyen öğrencilerin, odak noktasını değiştirerek, konsantrasyonu, hareketlerin doğru bir şekilde uygulanmasına çekerek, tiz seslerde hissedilen endişe ve korkunun ortadan kalktığına, kaslardaki gerginlik hissini ortadan kalktığı anda ise sesin güzel ve etkili olduğuna yönelik olumlu sonuçlar elde etmiştir.

Aynı zamanda söz konusu materyallerin; Gürzap’ın belirttiği durumu engelleyici bir rol üstlendiği de söylenebilir.

Gürzap’ a (2004, s.67-68) göre ise; gergin bir bedene sahipsek, özellikle gırtlak, omuz ve boyun kaslarımızda gerginlik varsa, güzel ve rahat bir ton elde edemeyiz. Kasların gerilip gevşemesi organlarımızın hareket etmesine neden olduğu için, nefes sese dönüşmeden önce, sayısız yolla değişikliğe uğrar. Bu nedenle, ses ve nefesin dengeli bir biçimde kullanılabilmesi için, kasların da bir eşgüdüm içinde çalışmaları gerekir. Kasların gergin olması bu eşgüdümü engeller. Bu engelleme nefesin, dolayısıyla sesin bozulmasına neden olur.

Ses kullanımı hakkında çeşitli açıklamalar yapmış olan Gürzap için, sesi kullanamamanın bir başka nedeni de “eğitim ve öğretim” ile ilgilidir”. Bunun için “ülkemizdeki eğitim-öğretim sisteminin ezbere dayalı olduğunu ve ezberciliğin sesi tekdüze yaptığını” ortaya koyan Gürzap’ın bu ifadesi, bizlere ezbere dayalı eğitime müdahale edilmesi yönünde çeşitli mesajlar vermektedir. Dolayısıyla, şan dersinde yaşanan zorlukların üstesinden gelinmesine yönelik yeni yöntemler keşfedilmesine ve uygulanmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir

Bu noktada şan eğitimcilerine büyük görevler düşmektedir. Şan derslerinde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik öğretim materyalleri kullanılarak bu sorunların etkili bir şekilde giderilmesi, öğretim materyallerinin kullanımı ile mümkündür. Bununla birlikte şan eğitimcilerinin görevi, öğrencinin teknik sorunlarını detaylı bir şekilde saptayarak ve bu sorunları düzeltecek uygun materyallerden yardım alarak, öğrencinin gelişimine katkıda bulunmak olmalıdır. Öğrencilerin ihtiyacı olan motivasyonun sağlanması halinde öğrencinin ilgisinin, öğrenme isteğinin ve başarısının olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

“Öğretimin amacı öğrenmeyi geliştirmektir ve bir eğitimcinin öğrenmeyi geliştirmek için yaptığı her şey değerlidir” (Heimlich ve Norland, 2002, s.18).

5.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları öğretim materyallerinin; “Kalem”, “Duvar”, “Ayna”, “Sandalye”, “Mum”, “Kalın sopa-çubuk”, “Tatami”, “Videolar”, “Peçete”, “Kronometre”, “Atkı-şal”, “Ağırlık”, “Kağıt”, “Tüy”, “Pipet”, “Balon”, “Ses kayıt cihazları”, “Meyveler” ve “Kitap” olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların;

“Kalem”i; “çene gerginliği problemlerinin çözülmesi, diksiyon ve artikülasyonun düzeltilmesi, ağız pozisyonunun ve dudak rahatlığının sağlanması ve dudak, dil tembelliklerinin giderilmesi” amacı ile kullandıkları,

“Duvar”ı; “duruş bozuklukları, nefes algısı, ses parlaklığı, tını ve ton zenginliği, detonelerin giderilmesi ve sırt desteğinin sağlanması” amacı ile kullandıkları,

“Ayna”yı; “psikolojik etki, ağız, dil, nefes kontrolünün sağlanabilmesi, öğrencinin kendini izleyebilmesi ve doğru postürün sağlanabilmesi,” amacı ile kullandıkları,

“Sandalye”yi; “diyafram, nefes algısı ve staccato çalışmaları” gibi unsurların gelişmesi amacı ile kullandıkları,

“Mum”u; “nefesin gelişmesi ve kontrolü, diyafram ve karın kaslarının güçlenmesi” amacı ile kullandıkları,

“Kağıt, “ağırlık”, “pipet”, “tüy”, “peçete”, “kronometre”, “atkı-şal”, “tatami” ve “balon”u; nefes unsurunun öğretilmesi amacı ile kullandıkları,

“Kalın sopa- çubuk”u; nefes öğretimi yanında postürün sağlanması amacı ile kullandıkları,

“Videoları” ve “Tatami”yi; kaslardaki gerilimi azaltması amacı ile kullandıkları,

“Ses kayıt cihazları”nı; farkındalığı sağlamak amacı ile kullandıkları,

“Meyveler”i; çene açıklığının korunmasını sağlamak amacı ile kullandıkları,

“Kitap”ı ise; sesteki gerilimi azaltmak amacı ile kullandıkları sonucuna varılmıştır.

5.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında şan eğitimi veren öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları öğretim materyallerinin;

“Sandalye”, “pilates topu”, “kalem”, “top”, “pipet”, “pilates lastiği”, “iskemle”, “ayna”, “tabure”, “kağıt”, “oklava”, “yelpaze,” “masa”, “şal-ip veya kumaş parçası”, “sopa”, “sınıf tahtası ve tahta kalemi”, “nefes üfleme cihazları”, “duvar”, “maske”, “dambıl”, “pet şişe”, “kağıt-kalem” olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların;

“Sandalye” yi; “nefes algısı, diyafram kasının hissedilmesi, kaburga algısı, yan ve sırt kasların genişlemesini sağlamak, appoggio’nun sağlanması” amacı ile kullandıkları,

“Pilates topu”nu; “alt abdominal ve pelvik kaslarının kullanılması, göğüs kafesi açıklığını, vücut dengesini ve esnekliğini sağlayabilmesi, öğrencinin yer çekimini hissetmesi ve omurilik dikliğinin sağlanması” gibi unsurların gelişmesi veya düzeltilmesi amacı ile kullandıkları,

“Kalem”i; “doğru artikülasyon ve vokalizasyon oluşumu, fazla ağız açıklığının engellenmesi, dilin aktif kullanımı ve dudak tembelliğinin giderilmesi” amacı ile kullandıkları,

“Top”u ; “refleks, larenksin sıkışmasını engellemek, tiz seslerde kolaylığın sağlanması ve appoggio’nun sağlanması amacı ile kullandıkları,

“Pipet”i; “nefes ve rezonans unsurları ve tiz sese gidişleri rahatlatmak” amacı ile kullandıkları,

“Pilates lastiği”ni; “Diyafram kasının hissedilmesi, karın, ön, arka ve yan duvar kaslarının kullanılmasını sağlayabilmek ve boynun serbestliğinin sağlanması” amacı ile kullandıkları,

“İskemle”yi; diyafram kasının kullanılması, denge ve vibratonun öğretilmesi amacı ile kullandıkları,

“Ayna”yı; “postür alışkanlığının kazandırılması ve ağız, dil, diş, dudak pozisyonlarının gözlemlenmesi amacı ile kullandıkları,

“Tabure”yi; tiz notalarda “Forte”den “Piano”ya geçişin kolaylaştırması ve denge merkezi unsurları için kullandıkları,

“Kağıt”ı; odak noktasının değiştirilmesi ve diyafram desteğinin sağlanabilmesi amacı ile kullandıkları,

“Oklava”yı; postür alışkanlığının kazandırılması ve omurganın dikliği sağlanarak kamburluğun giderilmesi amacı ile kullandıkları,

“Yelpaze”yi; appoggio’nun sağlanması ve vücuttaki kasılmaların giderilmesi amacı ile kullandıkları,

“Masa”yı; karın kaslarının kullanılması ve nefes kontrolünün sağlanabilmesi amacı ile kullandıkları,

“Şal-ip veya kumaş parçası”, “Dambıl” ve “Pet şişe”yi; diyafram kasının hissedilmesi amaç ı ile kullandıkları,

“Sopa”yı; göğüs ve boğaz açıklığını sağlamak amacı ile kullandıkları,

“Sınıf tahtası ve tahta kalemi” ile “Kağıt-Kalem”i ise “Legato” becerisini geliştirmek amacı ile kullandıkları,

“Nefes üfleme cihazları”nı; “nefes kontrolünü sağlamak ve güçlendirmek” amacı ile kullandıkları,

“Duvar”ı; “nefes algısının sağlanabilmesi amacı ile kullandıkları,

“Maske”yi; boğaz açıklığını sağlamak amacı ile kullandıkları sonucuna varılmıştır.

5.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Derslerinde materyal kullanmayan katılımcıların, öğretim materyali yerine;

Metaforu (zihinde canlandırma), hayal kurmayı, yaşam ile ilişkili, bağlantılı hikayeler oluşturmayı, gerçek yaşantıdan modellemeyi (köpek soluması, inek sesi çıkartmak gibi), esneme hareketlerini, çeşitli örneklemeleri ve soyut anlatımları, sözlü uyarıları, internet üzerinden ulaşılan her türlü görsel ve işitsel araçları kullandıkları sonucuna varılmıştır.

Yukarıda belirtilen üç alt probleme yönelik bulguların tümüne bakıldığında;

Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında 19, Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında 22 olmak üzere toplamda 41 materyal kullanıldığı,

Tablolara bakıldığında; eğitim fakültelerinden 13, konservatuvarlardan 12 katılımcı olmak üzere toplamda 25 katılımcının derslerinde materyal kullandığı,

Eğitim fakültelerinden 3, konservatuvardan 5 katılımcı olmak üzere toplamda 8 katılımcının derslerinde materyal kullanmadığı tespit edilmiştir.

Materyal kullanan katılımcı sayısının, kullanmayanlara oranla daha fazla olduğu görülmüştür.

Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında en çok kullanılan materyaller arasında “kalem, sandalye, ayna, kağıt, mum ve duvar” olduğu, konservatuvarlarda ise en çok kullanılan materyaller arasında “sandalye, kalem, pilates topu, pilates lastiği, top, pipet ve ayna” olduğu görülmüştür.

Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki ve konservatuvarlardaki katılımcıların tamamının derslerinde en fazla kullandıkları materyallere bakıldığında; sağlanmaya çalışılan en yoğun kazanımın, “vücut gerginliğinin giderilmesi”, “yan-sırt-alt abdominal-pelvik kasların kullanımı”, “diksiyon”, “artikülasyon”, “artiküle organlarının kullanımı ve geliştirilmesi”, ağız pozisyonu, “doğru postür” ile “nefes ve diyafram algısı” üzerine olduğu görülmüştür.

5.5. Öneriler

1. Şan derslerinde; eğitimciler tarafından bedensel ve zihinsel gevşeme çalışmalarına daha fazla önem verilerek uygulamalar çoğaltılabilir ve eğitimlerde, öğrencilerin hareketsiz ya da sabit bir beden ile çalışmalarının önüne geçmek amaçlı çeşitli öğretim materyalleri kullanılabilir.

2. Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında uygulanan, şan derslerinde kullanılmak üzere daha fazla öğretim materyali oluşturulabilir.

3. Şan eğitime yönelik olarak yeni ve özgün metotlar geliştirilebilir.

4. Öğretim materyallerinin kullanımı üzerine, uzman kişiler tarafından, uygulamalı seminerler, etkinlikler ve çalıştaylar düzenlenebilir.

5. Eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümleri ve konservatuvarlar gibi eğitim kurumları arasında iletişim kurulabilir, gelişimler takip edilebilir ve uygulanabilir.

6. Öğretim elemanları materyal kullanımına yönelik güncel çalışmaları takip ederek, yeni materyalleri keşfedebilir ve bu materyaller öğretim sürecine dahil edilebilir.

KAYNAKÇA

- Ayvacı, H. ve Bakırcı, H. (2018). Farklı öğretim kademelerindeki öğrencilerin ses konusundaki kavramsal gelişimlerinin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 7(1), 1-17.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/464089>
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Başkent Üniversitesi (t.y.). *Şan dersi öğrenme kazanımları*.
<http://truva.baskent.edu.tr/bilgipaketi/?dil=TR&menu=akademik&inner=katalog&birim=606&ders=353141>
- Baytekin, Ç. (2011). *Öğrenme öğretme teknikleri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz ve Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* 18.Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çevik, S. (2019). *Koro eğitimi ve yönetimi*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Çilenti, K. (1979). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Çoban, S. ve Okay, H. (2016). Yaylı çalgı eğitiminde müzikal ifadenin geliştirilmesi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2(7), 255-279. <https://doi.org/10.7816/idil-02-07-15>
- Çölok, A.A. (2005). *Ses, nefes, konuşma ve beden ilişkisi* (Tez No. 190132 [Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=XohQ0H2mJnBfxLPsY8dG44wUvI3BvOPsLvJ7IIJwkIMEq6tAYLPVlZj6o2wtm9aO>

- Çukurova Üniversitesi (t.y). *Şan dersi öğrenme kazanımları*.
https://eobs.cu.edu.tr/DersIzl_tr.aspx?DersID=10012
- Davran, Y. (1997). *Şarkı söyleme sanatının öyküsü*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2014-2015). *Bireysel çalgı şan dersi öğrenme kazanımları*.
https://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2014-2015/tr/tr_1109_1109_1945.html
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2015-2016). *Şan dersi öğrenme kazanımları*.
https://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2015-2016/tr/tr_9313_9313_59.html
- Egüz, S. (1991). *Toplu ses eğitimi*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Evren, G. F. (2012). Müzik eğitimi veren kurumlarda ses eğitimi derslerinde kullanılabilecek bedensel ve zihinsel gevşeme yöntemleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 563-572.
<https://www.kisa.link/OLAj>
- Godri, B. (2014). *Yöresel beğeni ve kültürel etkileşimin ses eğitimi üzerindeki etkisi* (Tez No. 359880) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=1zw6GvYMe-q3Hf6HR-3US8vrXflfLyTlEsu63c_wGnOZzfoWFJHLUhPOqgfru3IQ
- Gökçe, N. (2009). Genel fiziki coğrafya dersinde öğretim materyali hazırlama projesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (20), 20-41.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3189>
- Gürzap, C. (2004). *Konuşan insan*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Heimlich, E.J., & Norland, E. (2002). Teaching style: where are we now. *New Directions For Adult and Continuing Education*, 93, 17-25.
<https://doi.org/10.1002/ace.46>
- Helvacı, A. (2003, 30-31 Ekim). *Ses eğitiminde register ve rezonans*. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi, Malatya Bildiriler, 124-129. <http://muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/A-Helvaci.html>
- Helvacı, A. (2017). Ses eğitimi derslerinde görsel materyal kullanımının eğitim sürecine etkisi, *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(32), 287-302. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.298362>

- Kartal, M. (2007). *Ses ve nefes teknikleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
<https://docplayer.biz.tr/499293-Ogretim-teknolojileri-ve-materyal-gelistirme-prof-dr-zeki-kaya.html>
- Kırbaş. H. (t.y.). *Verimli ders çalışma teknikleri* [Power Point Sunusu]. SlideShare.
<https://slideplayer.biz.tr/slide/3730550/>
- Kurt, F. (2004). *Bedensel ve zihinsel gevşeme tekniklerinin ses eğitiminde kullanabilirliği* (Tez No. 147217) [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=Keh6sQzap4ZTp8dqWPIH1G9NeLTDQ_u7P0jfgZsYPHUYqwuGb3jWCn6fVZvBIG6_
- Liang, F.-Y., Yang, J.-S., Mei, X.-S., Cai, Q., Guan, Z., Zhang, B.-R., & Zheng, Y.-Q. (2014). The vocal aerodynamic change in female patients with muscular tension dysphonia after voice training. *Journal of Voice*, 28(3), 393. e7–393.e10.
<https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2013.11.010>
- Linklater, K. (1976). *Freeing the natural voice*. Hollywood: Drama Publishers.
- Mailänder, E., Mühre, L., & Barsties, B. (2017). LaxVox as a voice training program for teachers: A Pilot Study. *Journal of Voice*, 31(2), 262.e13–262.e22.
<https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2016.04.011>
- Marmara Üniversitesi (t.y.). *Ses eğitimi ders içeriği*.
<https://meobs.marmara.edu.tr/Ders/ses-egitimi-i/mzae103-69760-384>
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (t.y.). *Bireysel çalgı eğitimi şan ders içeriği*.
<http://ects.mu.edu.tr/tr/program/110>
- Müzik Öğretmenliği Lisans Programı (t.y.). *Bireysel çalgı şan eğitimi dersi öğrenme kazanımları*.
https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf
- Ömür, M. (2001). *Sesin peşinde*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

- Öztürk F. G. ve Akgün, G. (2014). Ses eğitiminde şarkıların kullanılma durumları (Gazi Üniversitesi örneği). *İdil Dergisi*, 3(11), 47-62.
<https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1388761004.pdf>
- Ruddy, B. H., Davenport, P., Baylor, J., Lehman, J., Baker, S., & Sapienza, C. (2004). Inspiratory muscle strength training with behavioral therapy in a case of a rower with presume dexercise-induced paradoxical vocal-folddys function. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 68(10), 1327– 1332.
<https://doi.org/10.1016/j.ijporl.2004.04.002>
- Say, A. (2001). *Müziğin kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Şakalar, A. (2015). *Türkiye'deki konservatuvarlarda lisans eğitimi gören şan bölümü öğrencilerinin karşılaştıkları sorunların şan eğitimi odaklı incelenmesi ve değerlendirilmesi* (Tez No. 394949) [Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=WBc656i315e2eV6-EZV1oqVO-ufGz9CXthciHvwDYJqILmhP732lrq_cFV4d_bkB
- Tonya, A. (2008). *Eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde bireysel ses eğitimi derslerinde karşılaşılan sorunların öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi* (Tez No. 220273) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-Z0vbSUGrhM9fXoGkRe6Q87PPVPF42dMLcd0pwuuI30ZijXKR0eIFSC9YR5gusV0>
- Töreyin, A.M. (2015). *Ses eğitimi temel kavramlar ilkeler yöntemler*. Ankara: Sözkese Matbaası.
- Türk Dil Kurumu [TDK] (2019) 02.04.2019 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> web sitesinden erişilmiştir.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24(24), 543-559.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10372/126941>

- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*. Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1494823>
- Uyar, T. (2017). Alexander tekniğinin şan eğitimindeki önemi. *Asya Studies*, 1(1), 51-58.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/352559>
- Yazan, E. İ. (2007). *Konservatuvar şarkıcılık lisans programlarında solfej eğitiminde izlenen kaynak ve yöntemlerin analizi* (Tez No. 211030) [Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wBmNpkQC9Nhi90NLW7E7-fEH3rC9-XLvE0JkTYrt3YGaV2LxeDATjGSSC_9QtEFY
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, R. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Konya: Atlas Kitabevi.

EKLER

EK 1. *Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalları ve Konservatuvar Sahne Sanatları Bölümü Opera Ana Sanat Dallarında Bulunan Şan Eğitimcilerinin, Şan Derslerinde Kullandıkları Öğretim Materyallerinin Tespitine İlişkin Görüşme Formu*

Merhaba ben Burcu Cengiz

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Şan derslerinde kullanılan öğretim materyallerinin ve kullanım amaçlarının tespitine yönelik bir araştırma yapıyorum. Bu araştırmada amacım; Türkiye’de bulunan Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalları ve Konservatuvar Sahne Sanatları Opera Ana Sanat Dallarında verilen şan derslerinde kullanılan öğretim materyallerinin ve kullanım amaçlarının tespitine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir.

Araştırma sonuçlarını yazarken ve araştırma kapsamında isminizin kesinlikle rapora yansıtılmayacağını ve görüşme süresince söylediklerinizin tamamının gizli kalacağını taahhüt ediyorum. İzninizle yaptığımız görüşme, kayıt altına alınacaktır.

1. Bireysel ses eğitimi derslerinde soyut olan kavramları somutlaştırmak amacı ile herhangi bir materyal kullanıyor musunuz? Örn. Ayna, kalem, pipet, sandalye, dambıl, plates lastiği, plates topu, lastik top, tenis topu vb.. **(Cevabınız EVET ise; 2 ve 3. soruyu cevaplayıp 5.soruya geçiniz. HAYIR ise; 4. Soruyu cevaplayı devam ediniz.)**

2. Hangi materyalleri kullanıyorsunuz?

3. Hangi materyali hangi amaçla kullanıyorsunuz? (örn. Öğrenciyi sandalyeye oturtup ayakkabılarını bağlamasını ve bu esnada nefes almasını söyleyerek diyafram kasını hissetmesini sağlarım.)

4. Derslerinizde soyut kavramları somutlaştırmak için nasıl bir yöntem uyguluyorsunuz?

5. Materyal kullanımının şan eğitime katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? (***Cevabınız EVET ise; 6. Soruyu cevaplandırarak 8. soruya geçiniz, HAYIR ise; 7. soruya geçip devam ediniz.***)

6. Materyal kullanımının şan eğitime katkısının hangi amaca/amaçlara yönelik olduğunu düşünüyorsunuz? (Fiziksel, Algısal, Psikolojik.) Açıklayınız.

7. Neden, materyal kullanımının şan eğitime katkısı olmadığını düşünüyorsunuz?

8. Materyal kullanımının yaygınlaşması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

